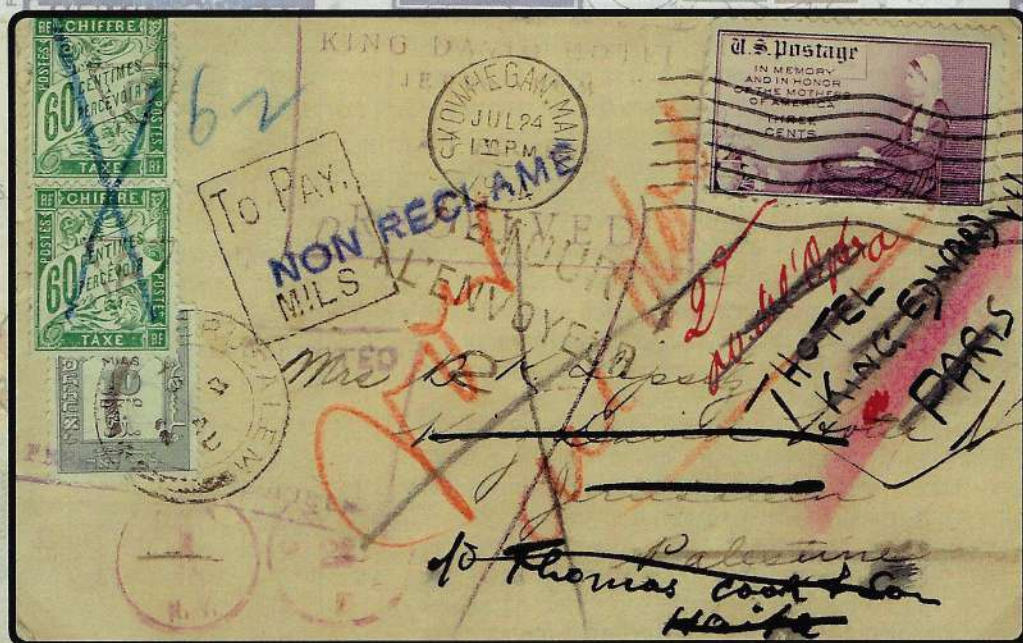

שביל

מגזין

הבולאי

גליון מס' 131 | תשרי תשפ"ה | אוקטובר 2024 | המחיר: 30 ש"ח

מכתב שנשלח מסקוהיגן, מיין למלון המלך דוד בירושלים ונקנס פעמיים
במדינות שונות (עמודים 12-16)

Mrs. W. J. Osborne-White,
6 Dalaston Avenue,
Glenunga,
Adelaide,
South Australia

Национальный центр вертолётостроения имени М.Л. Миля и Н.И. Камова

القدس عاصمة فلسطين
JERUSALEM CAPITAL OF PALESTINE

100 DINAIR
AL QUDS THE CAPITAL OF PALESTINE

קוראים יקרים,

בפתח הדבר שכתבתי לגיליונות האחרונים הבעתי פעם אחרי פעם את צערי על כך שהנה נפתח עוד גיליון כשהמלחמה המתחוללת בעזה עוד מלווה אותנו. למרבה הצער הגיליון הזה נחתם כשהמלחמה בעזה נראית כבר כמלחמת האתמול והיא התרחבה למלחמה בלבנון. המציאות שנוצרה בתוך שבין שתי המלחמות, זו שלא הסתיימה בדרום וזו שרק נפתחה (לפחות באופן רשמי) בצפון היא מציאות משונה, שבה חיים של כמעט-שגרה מוסיפים להתקיים בחלקים מסוימים של הארץ גם תחת איום קבוע ורבי-כיווני של רקטות, טילים, כטב"מים ושאר פגיעות מהאוויר ומהקרקע. וכבשאר התחומים גם הפעילות הבולאית מוסיפה להתנהל בתוך שגרה מוזרה וכמותה גם פעילויות ההתאחדות.

במסגרת זאת, גם "שב"ל" ממשיך לראות אור וגיליון חדש זה שלו יוצא לאור מתוך תקווה להעניק לכם, הקוראים, מידה של נחמה, עניין והסתת-דעת מן המציאות הקשה והמדכדכת בכל החזיתות. הגיליון נפתח במאמר ראשון מתוך סדרת מאמרים מאת יעקב כהן העוסקת בדואר הצבאי של הכוחות האוסטרליים שהיו מוצבים בארץ ישראל במהלך מלחמת העולם השנייה. בתקופה קצרה יחסית ניהלו חיילי הצבא האוסטרלי פעילות דוארית נרחבת למדי באמצעות שירותי דואר השדה והדואר הנע שהפעילו היחידות השונות שהיו מוצבות בעיקר בדרום הארץ ובאזור עזה. במאמרו העשירי, מתחקה כהן אחר הביול, החותמות הייחודיות שבהן עשו האוסטרלים שימוש ואחר הממשקים בין שירותי הדואר הצבאי לבין שירות הדואר המנדטורי. המאמר השני בגיליון הוא חלקה הרביעי של סדרת המאמרים של יואל סלוצקי העוסקת בתעריפי הדואר ונתיבי הדואר בפלשתינה המנדטורית בשנים 1927-1948. בחלק זה של הסדרה מציג סלוצקי דברי דואר יבשתי שזכו לטיפול מיוחד – קנסות, העברה והחזרה לשולח – בכל התקופה הנידונה והמספקים זווית נוספת על שירותי הדואר בארץ ישראל המנדטורית.

הגיליון כולל גם מספר מאמרים קצרים יותר: ראשון הוא מאמרו של פסח מלובני ואריה שוהם המציגים שורת בולים שהונפקו במדינות שונות בעולם לאות תמיכה בפלסטינים לאחר פרוץ "מבול אל-אקצא", השם שנתן ארגון חמאס למבצע הפלישה ליישובי הנגב המערבי. מלובני ושוהם עומדים במאמרו גם על גלגוליה של התמיכה הבינלאומית בסוגייה הפלסטינית ועל הסמליות הייחודית שלה זוכה מסגד אל-אקצא בסכסוך הישראלי-פלסטיני כמו גם בבולי התמיכה בפלסטינים (אף על-פי שהתמונה המוצגת עליהם היא כמעט תמיד דווקא של כיפת הסלע). המאמר הבא הוא מאמרו של אבישי אהרוניאן, המציג הדפסה ניסיונית של בולים מסדרת "מנוף הארץ" שלמרות שלא נועדו לשימוש דוארי נמצאו על חלקי מעטפות שונות. חשיבות מיוחדת יש לבולים ניסיוניים אלה משום שהיו הפעם הראשונה שבה הודפסו פסי זרחן על בולים בישראל, ככל הנראה כהכנה לקליטת מכונות מיון מכתבים על-פי פסי הזרחן המודפסים עליהם.

בגיליון זה חוזרים גם מספר מדורים ותיקים: מדור הידאיקה בבולי רוסיה של בוריס וולודרסקי, מדור "סיפורו של פריט", עם סיפור ייחודי על מעטפת מזכרת המוקדשת לאוניית קיטור אמריקנית בשם ווסטר ויקטורי, שהייתה זו שהובילה את המחבר, ישראל קרני, במסע עלייתו לישראל בשנת 1949. בהמשך מובאים מספר דיווחים על פעילות בולאית בישראל: תערוכת בולי אמנות של האספן יהודה סמדר; דיווח על תערוכת בולי רכבות במוזיאון רכבת ישראל בחיפה; וסדרת בולים שהעביר צוריאל צוף לילדי מפונים מכפר מימון בנגב המערבי ששהו במלון בירושלים. בסופו של הגיליון מובא דיווח על הנפקתו של הבול הארוך ביותר בעולם בסרי לנקה וכרגיל, גם שיר ואיור של המשורר רוני סומק.

אנו תקווה שתמצאו עניין ונחמה במאמרי הגיליון וכתמיד, נשמח לקבל מכם תגובות, הערות והארות על התכנים השונים המופיעים בו ונשמח לפרסם מאמרי תגובה בגיליונות עתידיים של "שב"ל". אנחנו מזמינים אתכם גם לתרום מאמרים חדשים מכל סוג ובכל היקף לפרסום בגיליונות עתידיים של "שב"ל". נשמח לעזור לכם בעיבוד, עריכה והתקנה של המאמרים, ככל שתצטרכו. אנו מייחלים לסיימה של המלחמה בדרום ובצפון, לשובם של כל החטופים מעזה ומאחלים לכולם שנה טובה ותכלה שנה וקלילותיה, איחול שנדמה שאין מתאים ממנו עבור השנה החולפת. להתראות בגיליון הבא.

עידן ברי
עורך "שב"ל"

שב"ל
הבולאים
בישראל

בהוצאת התאחדות בולאי ישראל

גליון מס' 131

תשרי תשפ"ה – אוקטובר 2024

מחיר: 30 ש"ח • מנוי שנתי: 100 ש"ח

מען המערכת לפניות ולמנויים: ת.ד. 3301, ת"א 6103201

טל: 03-6295547 • פקס: 03-5259716

Email: idanbarir@gmail.com • www.israelphilately.org.il

עורך: עידן ברי

עיצוב גרפי: א. אורן הפקות דפוס

הפקה: א. אורן הפקות דפוס, שדרות רוטשילד 109, ת"א

תוכן העניינים

דבר העורך 2

היסטוריה של הדואר

דואר צבאי של הכוחות האוסטרליים בפלשתינה במהלך מלחמת העולם השנייה / יעקב כהן. . . 3

תולדות הדואר של ארץ ישראל

תעריפי דואר ונתיבי דואר בפלשתינה, 1927-1948 / יואל סלוצקי 12

היסטוריה של הדואר

"מבול אל-אקצא" והסכסוך הישראלי-פלסטיני בבולאות העולמית / פסח מלובני ואריה שוהם 17

בולאות בישראל

הדפסת הזרחן הניסיונית הראשונה בבולי ישראל – סדרת "מנוף הארץ" / אבישי אהרוניאן 20

יודאיקה

חדשות יודאיקה ברוסיה בשנת 2023 / בוריס וולודרסקי 23

סיפורו של פריט

א"ק ווסטר ויקטורי (SS. Wooster Victory) / ישראל קרני. . . 27

פעילות בולאית בישראל

תערוכת בולי האמנות של יהודה סמדר. . . 28
תערוכת בולי רכבות במוזיאון רכבת ישראל / חגית הורנשטיין. . . 29
סדרת בולים לילדי מפונים. . . 30

בולים ואמנות

מצוות כיבוד אם / רוני סומק 31
עדכון קטלוג בולי ישראל 32
חותמות דואר ישראל 34

חדשות בולאיות מהעולם

סרי לנקה הנפיקה את הבול הארוך ביותר בעולם. . 34

דואר צבאי של הכוחות האוסטרליים בפלשתינה במהלך מלחמת העולם השנייה

חלק א'

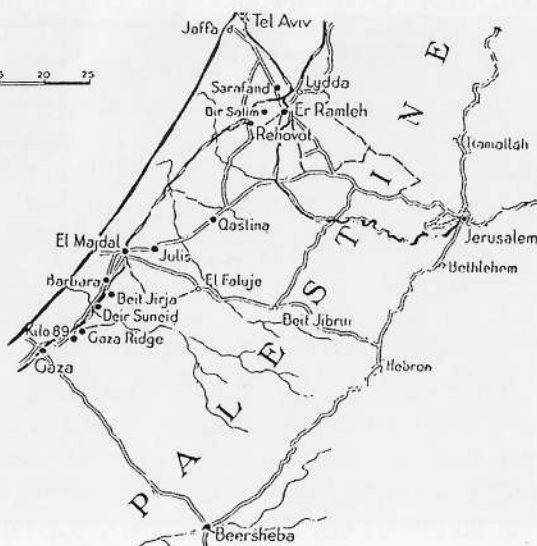
יעקב כהן

וחיפה, שנועדו לספק אפשרויות בידור וספורט, חדרי קריאה, שירותי מתורגמנות, ארוחות חמות ולינה לאנשי הכוחות האוסטרליים. ועדות אלה אף ארגנו מסיבות ריקודים שבועיות, משחקי קלפים וסיורים ברחבי הארץ. כל המתקנים והשירותים שהוצעו על־ידן זכו לפופולריות רבה בקרב החיילים האוסטרליים, שגמלו מצידם בארגון ערבי שירה קהילתיים ואירועים נוספים.

בסוף חודש פברואר 1940 נפתח בירושלים המשרד הראשי של הדואר הצבאי האוסטרלי, בשנים 1940–1942 הוקמו במחנות השונים בדרום הארץ משרדי דואר שדה ויחידת דואר נע. כפי שיתואר בהמשך, פעילות הדואר האוסטרלי בפלשתינה הייתה ענפה למדי ובשלביה הראשונים נעזרה גם בשירותי הדואר המנדטוריים של פלשתינה. חותמות דואר צבאי לא שימשו על־פי רוב במקום אחד קבוע, אלא נדדו עם היחידות השונות בהתאם למשימות ולצרכים הצבאיים. הריכוז הגדול של המחנות האוסטרליים היה ברצועת עזה ובמרכז הארץ ופיזור יחידות הדואר הצבאי נעשה על־פי הדרישות והצרכים של היחידות השונות בשטח. יש לציין שנוסף ליחידות הצבאיות האוסטרליות פעלו ברחבי פלשתינה המנדטורית גם יחידות צבאיות של פולין, של הודו וגם של ארצות הברית.

אוסטרליה נכנסה למלחמת העולם השנייה זמן קצר לאחר פלישת גרמניה לפולין (ב־1 בספטמבר 1939) ובעקבות בריטניה, הכריזה מלחמה כנגד גרמניה הנאצית ב־3 בספטמבר 1939. למעשה, לחמה אוסטרליה בשתי מלחמות נפרדות בין השנים 1939–1945: אחת נגד גרמניה ובעלת בריתה, איטליה הפשיסטית, כחלק מהמאמץ המלחמתי של חבר העמים הבריטי (מאמר זה יעסוק בזירה זו); ושנייה, בזירת האוקיינוס השקט, נגד האימפריה היפנית, כבעלת ברית של ארצות הברית ושל בריטניה. רוב הכוחות האוסטרליים הוחזרו מזירת הים התיכון עם פרוץ המערכה באסיה ובאוקיינוס השקט במהלך 1942 ובתחילת 1943. בניגוד למלחמת העולם הראשונה, במלחמת העולם השנייה לא התקיימו קרבות בארץ ישראל והמערכה הצבאית המשמעותית במזרח התיכון התחוללה בצפון אפריקה. במערכה זו השתתפו הדיוויזיות השישית, השביעית והתשיעית של הכוחות האוסטרליים (AIF – Australian Imperial Force).

היחידות הראשיות של ה־AIF הוקמו בשנים 1939–1941. הדיוויזיה השישית הוקמה בחודשים אוקטובר–נובמבר 1939 והפליגה אל המזרח התיכון בראשית 1940 כדי להשלים את מסכת אימוניה באזור. התוכנית הייתה שלאחר שהכונתיה יושלמו, תצטרף דיוויזיה זו לחיל המשלוח הבריטי שיצא לצרפת, אך תוכנית זו לא יצאה לפועל, שכן כוחות מדינות הציר כבשו את צרפת עוד לפני שהדיוויזיה הייתה מוכנה למשימתה. שלוש דיוויזיות נוספות של ה־AIF (השביעית, השמינית והתשיעית) הוקמו במהלך המחצית הראשונה של 1940, בנוסף למפקדת גיס (הקורפוס הראשון) ומספר יחידות תמיכה ושירותים, כדוגמת יחידות דואר צבאי (כמצוין בטבלה). כל הדיוויזיות הללו ורובן של יחידות התמיכה שירתו מעבר לים במהלך 1940 ו־1941. במהלך הקרבות שימשה פלשתינה כזירת אימונים וכמקום מנוחה עבור הכוחות האוסטרליים ועבור כוחות נוספים של בעלות הברית, וכן כמקום טיפול והחלמה עבור החולים והפצועים. קשרי הידידות שנורקמו בין הכוחות האוסטרליים לבין האוכלוסייה היהודית המקומית במהלך מלחמת העולם הראשונה חודשו ואף העמיקו. עמוד השער של היומון Palestine Post (לימים Jerusalem Post) מה־13 בפברואר 1940 סיכם את שובם של הכוחות האוסטרליים לפלשתינה בכותרת הפשוטה "האנז"קים חוזרים".* במהלך מלחמת העולם השנייה הקים היישוב העברי "ועדות הכנסת אורחים" בערים תל־אביב, ירושלים

● Camps in Palestine

המפה לקוחה מהספר: History of the Australian Military Postal Service 1914–1950, by Edward B. Proud

* אנזא"ק הוא הכינוי שניתן לגיסות הצבא האוסטרליים והניו זילנדיים (ANZAC – Australian and New Zealand Army Corps).

טבלת יחידות הדואר הצבאיות של הכוחות האוסטרליים בפלשתינה בשנים 1940-1943

מס"ד	חותמת דואר	מיקום יחידת הדואר	תאריך שימוש	הערות
1	Base P.O. B.W.1	ירושלים עזה	(3.8.40) - (15.2.40) 5.1.42 - 6.8.40	מצוין על-ידי Stobbs
2	Base P.O. B.W.1	בֶּרְבָּרָה (Barbara)	(11.1.43) - 16.1.42	
3	Div. H.Q. P.O. D.W.1	גבעה 95	-2.42 - 13.10.40	
4	Div. Supply H.Q. S.M.1	ג'וליס	4.10.40 - 27.2.40	F.P.O.6
5	Army P.O. A.P.1	ירושלים	12.12.41 - -2.41	
6	Army P.O. A.W.1	בֵּית גִּ'רְג'א (Beit Jirja), עזה	(14.1.43) - (22.10.40)	
7	1st Bge H.Q. P.O. M.1	קסטינה	17.4.40 - 23.2.40	
8	1st Bge H.Q. P.O. P.1	עזה, קילו 89	17.2.43 - 22.12.40	
9	2nd Bde H.Q. P.O. W.2	ח'אססה (Khassa), צפונית לעזה	9.7.41 - 20.12.40	תאריך מוקדם 12.12
10	2nd Bde H.Q. P.O. W.2	קסטינה	16.1.42 - -10.41	
11	3rd Bde H.Q. P.O. M.3	קסטינה	4.10.41 - 30.12.40	
12	3rd Bde H.Q. P.O. P.3	עזה, קילו 89	21.10.41 - 10.10.40	
13	Railhead P.O. R.M.1	Gaza Ridge, 2/1 AGH T.P.O.	16.4.40 - 1.3.40 19.3.41 - -5.40	T.P.O.: Travelling Post Office דואר נע
14	Railhead P.O. R.W.1	דֵּיר סַנֵּיד (Deir Suneid), עזה	14.4.42 - (25.1.41)	F.P.O.2

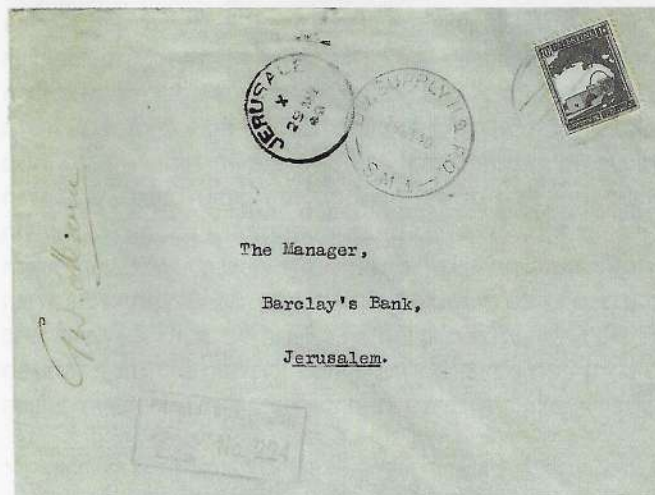
הערות לטבלה:

- בתחילת חודש פברואר 1940 הגיעו היחידות האוסטרליות הראשונות לפלשתינה עם יחידות הדואר הצבאיות ויחידת הדואר הדיוויזיונית. הטבלה שלעיל מציינת את החותמות שהובאו עם היחידות.
- תאריכי שימוש המופיעים בסוגריים אינם סופיים וייתכנו בהם עדכונים.
- חותמות עם אותיות ניתן לפרש כדלקמן: האות הראשונה (B,D,A) מציינת Base, Division, Army.

במועד זה. יחידת הדואר האוסטרלית הזו הייתה ממוקמת בג'וליס בין התאריכים 4.10.40-27.2.40 (על-פי Proud).

1. מכתב שנשלח באוויר מיחידת אספקה דיוויזיונית
Div. Supply H.Q. P.O. S.M.1 למלבורן שבאוסטרליה

2. מכתב שנשלח מיחידת אספקה דיוויזיונית
Div. Supply H.Q. P.O. S.M.1 בדואר מקומי לירושלים

מכתב שנשלח למלבורן, אוסטרליה בתאריך 24 באוגוסט 1940 ונושא בולי נוף של פלשתינה (Pictorial) בערכים של 3*3, 4*2, 5, 10, 15, 60 מיל וסה"כ 60 מיל. התעריף מדויק לדואר אוויר לאוסטרליה

5. מכתב שנשלח מיחידת דואר בסיס Base P.O. B.W.1 לאדלייד שבאוסטרליה

מכתב שנשלח בדואר אוויר לאדלייד שבאוסטרליה מיחידת דואר בסיס B.W.1 (Base P.O. B.W.1) בתאריך 19 ביוני 1940 ונושאת בולי נוף של 5*4 ו-10*4. סה"כ 60 מיל תעריף נכון בדואר אוויר לאוסטרליה במועד זה עד להזלה ל-30 מיל שחלה בסוף נובמבר של אותה שנה. בולי 10 מיל עם קווים אופקיים (horizontal rib). המעטפה נשלחה מירושלים ועל-פי סטובס (Stobbs) החותמת הייתה בשימוש בירושלים בתאריכים 15.2.1940-3.8.1940 לפני שהועברה לעזה. חותמת צנזורה מלבנית מנדטורית בריטית מס' 388. נדיר למצוא ארבעה בולי 10 מיל עם קווים אופקיים במעטפה אחת.

6. מכתב שנשלח לקריסטצ'רץ שבניו זילנד מיחידת דואר בסיס Base P.O. B.W.1

מכתב שנשלח בדואר אוויר לקריסטצ'רץ שבניו זילנד מיחידת דואר בסיס B.W.1 (Base P.O. B.W.1) בתאריך 4 בנובמבר 1940 ונושאת בולי נוף 2, 3, 4, 6, 15 עם פסים אנכיים, 8 מיל עם פסים אופקיים ו-5, 7, 10 עם נייר ארג לבן. סה"כ 60 מיל, תעריף נכון. חותמת צנזורה מלבנית מנדטורית מס' 858 (Proud מסוג A) חותמת יחידת דואר הבסיס B.W.1 הועתקה לעזה בתחילת אוגוסט 1940 והייתה בשימוש בה עד תחילת ינואר 1942.

מכתב שנשלח בדואר מקומי לירושלים ונושא בול נוף של פלשתינה (Pictorial) בערך 10 מיל עם חותמת ללא תאריך (mute postmark) עם שלושה קווים אופקיים ומקבילים. בסמוך חותמת דואר של יחידת האספקה הדיוויזיונית S.M.1 בתאריך 28 במאי 1940. חותמת הגעה של ירושלים 29 במאי 1940. בנוסף, חותמת צנזורה מנדטורית מלבנית שמספרה 224. יחידת הדואר הייתה ממוקמת בג'וליס.

3. מכתב שנשלח בדואר אוויר מיחידת דואר דיוויזיונית Div. H.Q. P.O. D.W.1 למלבורן שבאוסטרליה

מכתב שנשלח בדואר אוויר למלבורן שבאוסטרליה בתאריך 25 בנובמבר 1940 מיחידת הדואר הדיוויזיונית DW.1 ונושא שלושה בולים אוסטרליים בערך של 3 פני כל אחד. על המכתב מופיע הכיתוב: "היום הראשון של דואר אוויר אוסטרלי מפלשתינה לאוסטרליה" (First Day Cover, All Australian Air Mail-Palestine to Australia). בסוף נובמבר 1940 הופחת התעריף בדואר אוויר לאוסטרליה לערך של 9 פני למשקל של ½ oz (כ"ג 15) עם שימוש בבולים אוסטרליים. בול של 9 פני היה שווה ערך ל-30 מיל בבולי הנוף המנדטוריים. יחידת הדואר DW.1 הייתה ממוקמת בגבעה 95 ברצועת עזה. מכתב מהיום הראשון של דואר האוויר האוסטרלי הינו נדיר ביותר, ולמיטב ידיעתי ייחודי.

4. מכתב שנשלח בדואר אוויר מיחידת דואר דיוויזיונית Div. H.Q. P.O. D.W.1 למלבורן שבאוסטרליה

מכתב שנשלח בדואר אוויר למלבורן שבאוסטרליה בתאריך 7 בדצמבר 1940 מיחידת דואר דיוויזיונית DW.1 ונושא שלושה בולי נוף בערך של 10 מיל כל אחד. סה"כ 30 מיל. תעריף מוזל שהיה בתוקף מסוף נובמבר 1940. יש לציין שוב שהתעריף לפני נובמבר 1940 לאוסטרליה היה 60 מיל. באוסטרליה הוחתמה המעטפה בחותמת צנזורה מלבנית שמספרה 188.

8. מכתב שנשלח מיחידת הדואר בבסיס Base P.O. B.W.I לגלזו שבסקוטלנד

7. מעטפה בשימוש חוזר שנשלחה ל-ACF (Australian Comfort Fund) בסוריה מיחידת הדואר בבסיס Base P.O. B.W.I

מעטפה בשימוש חוזר שנשלחה לקרן הרווחה האוסטרלית (Australian Comfort Fund) בסוריה מיחידת הדואר בבסיס Base P.O. B.W.I) באוגוסט 1941 וחותרות צנזורה משולשות (Proud מסוג B) מספר 3482, 3295, 3393 וחותרת צנזורה מרובעת מסוג C, מספר 281. החותרת עברה מירושלים לעזה והשימוש בה החל בתאריך 6 באוגוסט 1940 עד 5 בינואר 1942. חותרת הגעה לדמשק 18.8.41 (Damas). שימוש ראשוני עלידי Army Signals בתאריך 14 ביולי 1941 וחותרת נוספת M.P.O. 19AU41 E.608 הממוקמת בתעלת סואץ על-פי סטובס (M.P.O. – Military Post Office); משרד דואר צבאי) חותרת סגולה AIF על התווית בגב המעטפה (AIF – Australian Imperial Force).

מכתב שנשלח לגלזו שבסקוטלנד מיחידת הדואר בבסיס Base P.O. B.W.I) בתאריך 5 בינואר 1942 ונושא בול קנורו אוסטרלי בערך של 9 פני (המחיר המופחת מסוף נובמבר 1940 ואילך). יש לציין שה-5 בינואר 1942 היה היום האחרון לשימוש בחותרת זו בעזה.

9. מכתב שנשלח ממלבורן שבאוסטרליה למייג'ור יוג'ין גורמן (Eugene Gorman) נציב קרן הרווחה האוסטרלית ליעד מעבר לים

מכתב שנשלח ממלבורן שבאוסטרליה בתאריך 22 ביולי 41 למייג'ור יוג'ין גורמן (Eugene Gorman) נציב כבוד של קרן הרווחה האוסטרלית ליעד מעבר לים ונושא בול קנורו אוסטרלי של 9 פני. כיוון שמייג'ור גורמן שהה בפלשתינה, נשלח המכתב לעזה, הוחתם בחותרת של יחידת דואר בסיס Base P.O. B.W.I בתאריך 15 באוגוסט 41 ובנוסף הוחתם בחותרת יחידת דואר שדה מס' 11 של הכוח המלכותי האוסטרלי (A.I.F.) בתאריך 16 באוגוסט 41.

10. מעטפה בשימוש חוזר שנשלחה ל-ACF (Australian Comfort Fund) בירושלים מיחידת הדואר הצבאי Army P.O. A.P.1

מעטפה בשימוש חוזר שנשלחה למועדון החיילים האוסטרליים בירושלים מיחידת דואר הצבא Army P.O. A.P.1 שמוקמה בירושלים בתאריך 21 ביוני 1941. המכתב נושא חמישה בולים של 2 מיל כל אחד. סה"כ 10 מיל, תעריף נכון לדואר מקומי. בול אוסטרלי של 1 פני עם חותמת ביטול של יחידת דואר בסיס Base P.O. B.W.1 שמוקמה בעזה בתאריך 22 ביוני 1941 ועם כיתוב בתווית - DRLS v. Courier - delivery return letter service, ובתרגום חופשי: שירות משלוח מכתבים חוזר על-ידי דואר שליחים. חותמת הגעה AUS FPO2 של יחידת דואר שדה אוסטרלי 2 שהייתה ממוקמת בדיר סנייד (Deir Suneid) שברצועת עזה, מתאריך 24JU41. מספר חותמות צנזורה מנדטוריות מופיעות בחזית המעטפה: משולשות מס' 3482 ו-3295 (סוג Proud) וחותמות מרובעות מס' 471 (סוג Proud) ובגב המעטפה מס' 281 ו-510. חותמות מרובעות היו בשימוש בפלשתינה ובמצרים. המכתב הופנה למועדון הרווחה האוסטרלי - Aust. Services Club - Accommodation Army, כפי שמעידה התווית הוורודה בגב המעטפה. שימוש ראשוני נעשה ביחידת איתות צבאית בתאריך 19 ביוני 1941 (Signals Fund) עם כיתוב בעיפרון ACF/O/1705 (ACF - Australian Comfort Fund). מתחת לתווית הלבנה בחזית המעטפה, נותרה שארית של תווית לבנה נוספת המעידה על השימוש החוזר שנעשה במעטפה זו.

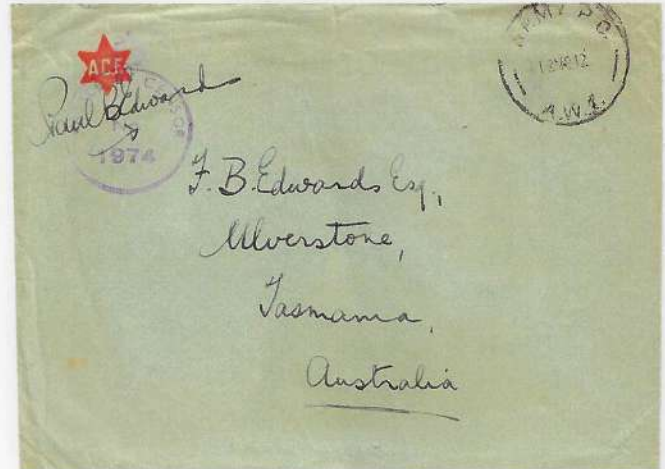
11. מכתב שנשלח לטסמניה שבאוסטרליה מיחידת הצבא Army P.O. A.W.1

מכתב שנשלח בדואר יבשה ללא חיוב דמי דואר (היחידות האוסטרליות היו פטורות מדמי דואר במשלוח יבשתי) לטסמניה, ←

ייתכן שיחידת השדה מס' 11 שהתה באותה עת בעזה כיוון שבגב המעטפה יש חותמת מעבר של M.P.O. 19AU41 E.608 ועל-פי סטובס יחידת הדואר E.608 הייתה ממוקמת בתעלת סואץ. המסע לאיתור מייג'ור גורמן נמשך והמכתב נשלח למלון "פאסט" בירושלים. מלון זה, שנבנה מחוץ לחומות, בסמוך לשער יפו, הפך עם תחילת מלחמת העולם השנייה למועדון החיילים האוסטרלים, לאחר שרשויות המנדט העבירו את משפחת פאסט הטמפלרית, שניהלה את המלון ותמכה במופגן בשלטון הנאצי, למחנה מעצר ולאחר מכן השתלטו על המבנה ושינו את ייעודו. המכתב הוחתם בחותמת ירושלים בתאריך SP.41.10 והודבקו עליו 4 בולי נוף בערכים של 2, 3, 4 ו-5 מיל. במהלך המסע נוספו חותמות צנזורה משולשות מסוג B שמספרן 3191, 3482, 3295, 3393 ו-1906. המכתב חזר ליחידת דואר בסיס Base P.O. B.W.1 בעזה בתאריך 22.SE.41. מעזה נדד המכתב לנצרת והוחתם בעיגול יחיד (s.c.) בתאריך 29.SE.41. אין ספק שה"מרדף" אחרי מייג'ור גורמן לא פסק כנראה בגלל תפקידו וחשיבותו בקרן הרווחה. בהמשך נשלח המכתב לביירות והוחתם בתאריך 1.X.41 ונוספו עליו שני בולים לבנוניים בערכים של 0.25 ו-0.50 פיאסטר. המכתב הגיע בתאריך 2.X.41 לדמשק והוחתם עם בול של 1.5 פיאסטר. המכתב חזר ללבנון למקום שנקרא AL ARZ (מדרום-מערב לטריפולי) הוחתם בחותמת משושה בתאריך 3.X.41 עם בול של 0.10 פיאסטר. המסע בלבנון הסתיים בבעלבק (BAALBECK) בתאריך 5.X.41 ועל המכתב הודבקו שני בולים נוספים של 0.50 פיאסטר כל אחד. המסע הסתיים בעבר-הירדן, שם הודבקו על המכתב שני בולים של 2 מיל כל אחד וחותמת שהתאריך עליה לא ברור. ה"מסע" בעקבות מייג'ור גורמן הוא מסע בתחנות חייו ונדודיו של האיש במזרח התיכון. מעטפה ייחודית ונדירה.

מכתב רשום שנשלח לקוטסלו (Cottesloe) שבמערב אוסטרליה מיחידת הדואר 1st BGE H.Q. P.O. P.1 שמוקמה בקילו 89, צפונית לעזה, בתאריך 1 בספטמבר 1942 ונושאת בולים אוסטרליים בערכים $\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ ו-5 פני. סה"כ 12 פני – 9 פני עבור דואר אוויר (תעריף מופחת מסוף נובמבר 1940) ו-3 פני עבור דואר רשום. חותמת צנזורה עגולה מס' 275 מוטבעת בחזית המעטפה מסוג E. Proud. חותמת רישום מלבנית שחורה אוסטרלית מס' 240 עם כיתוב Aust. Army Postal Service, משרד הדואר 1. בגב המעטפה חותמת מעבר של Aust Base P.O. No.1 שמוקמה במצרים, מתאריך 23 בספטמבר 1941. חותמת הגעה: Registered Perth 23OCT42 West Australia. וחותמת הגעה ליעד Cottesloe 23OCT42. ראוי לציין את המונח Bge. או Bde. קיצור של Brigade השקול לחטיבה צה"לית. מכתבים שנשלחו מפלשתינה לאוסטרליה לאחר נובמבר 1940 נושאים בדרך כלל את בול הקנגורו 9 פני. במעטפה רשומה זו יש ארבעה בולים אוסטרליים בערכים שונים, דבר שנחשב נדיר.

אוסטרליה מיחידת הצבא Army P.O. A.W.1 בתאריך 12 בנובמבר 1942 שהייתה ממוקמת בבית ג'רנ'א (Beit Jirja) ברצועת עזה. חותמת צנזורה עגולה שמספרה 1974 (E Proud סוג) מוטבעת על סמל מודפס של ACF – קרן הרווחה האוסטרלית ששירתה את הכוחות האוסטרליים בפלשתינה.

13. מכתב שנשלח מיחידת דואר 1st BGE H.Q. P.O. M.1 לסטראת'פילד (Strathfield) שבאוסטרליה

מכתב שנשלח בדואר רגיל מיחידת הדואר 1st BGE H.Q. P.O. M.1 שמוקמה במחנה קסטינה לסטראת'פילד (Strathfield) שבאוסטרליה בתאריך 23 בפברואר 1940. תאריך זה היה היום הראשון לשימוש בחותמת זו בצבע סגול. החותמת הייתה בשימוש בפלשתינה למשך זמן קצר ביותר, בתקופה שבין 17.4.40-23.2.40. בפינה השמאלית העליונה חותמת ידנית סגולה 2/2 BN A.I.F. (Australian Imperial Force) עם חתימה של צנזורה בכתב יד (Censored). זמן השימוש בחותמת זו בפלשתינה (פחות מחודשיים של M1) וחותמת בצבע סגול מאוד נדירים. במשך עשרות שנים של איסוף לא ראיתי חותמת נוספת כזו. מעטפה נדירה מאוד.

12. מכתב רשום שנשלח לקוטסלו (Cottesloe) שבמערב אוסטרליה מיחידת הדואר 1st BGE H.Q. P.O. P.1

14. מכתב שנשלח מיחידת דואר שדה 2nd BDE H.Q. P.O. W.2 למלבורן שבאוסטרליה

מכתב שנשלח מיחידת דואר שדה 2nd BDE H.Q. P.O. W.2 שהייתה ממוקמת בק'אסה (Khassa), צפונית לעזה, למלבורן שבאוסטרליה בתאריך 12 בדצמבר 1940 ונושאת צמד בולי נוף של 15 מיל כל אחד. תעריף 30 מיל לדואר אוויר מופחת. באותה עת היה השימוש

16. מכתב שנשלח מיחידת דואר שדה 3rd Bde H.Q. P.O. P.3 לינדינה (Yandina) שבאוסטרליה

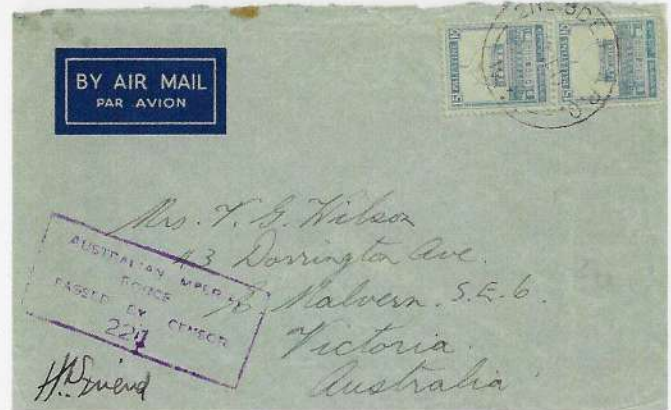

מכתב שנשלח מיחידת דואר שדה 3rd Bde H.Q. P.O. P.3, שמוקמה במחנה קילו 89 בעזה, לינדינה (Yandina) שבאוסטרליה. המכתב נשלח בתאריך 10 בדצמבר 1940, יום ההופעה הראשון של החותמת (21.10.41-10.10.40) ונושא צמד בולי נוף מנדטוריים של 15 מיל כל אחד. סה"כ 30 מיל, תעריף דואר מוזל לאוסטרליה, החל ב-25 בנובמבר 1940 (ראו פריט מספר 3). חותמת צנזורה מנדטורית מלבנית אדומה מס' 506. דברי דואר שנשלחו לאוסטרליה עם בולי נוף בתחילת דצמבר 1940 נדירים ומבוקשים מאד.

17. מכתב שנשלח מיחידת דואר שדה 3rd Bde H.Q. P.O. M.3 לקסטלמיין (Castlemaine) שבאוסטרליה

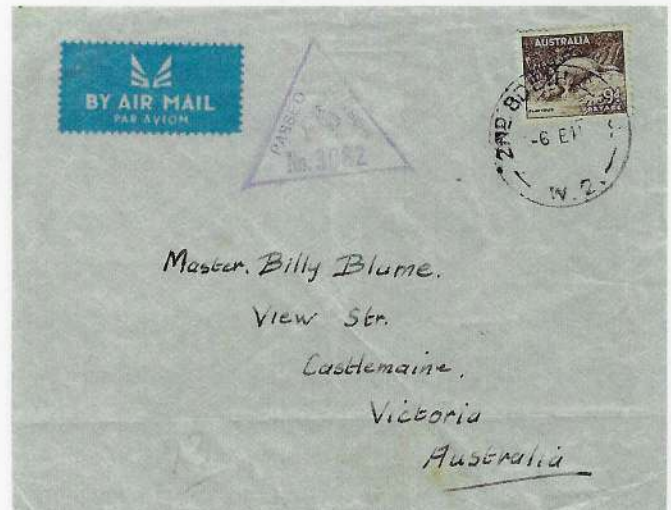

מכתב שנשלח מיחידת דואר שדה 3rd Bde H.Q. P.O. M.3, שהייתה ממוקמת במחנה קסטינה לקסטלמיין (Castlemaine) שבאוסטרליה. המכתב נשלח בתאריך 7 באוגוסט 1941 ונושא בול קנגורו בערך 9 פני. חותמת צנזורה מנדטורית מס' 3194 מסוג B (על-פי Proud). החותמת הייתה בשימוש בפלשתינה בתאריכים 30.12.40-4.10.41.

בבולי נוף מנדטוריים נדיר, כיוון שההנחיה הייתה להשתמש בבולים אוסטרליים עבור דואר אוויר בתעריף המופחת, אך כיוון שמלאי הבולים האוסטרליים אז ניתן היה להשתמש לתקופת ביניים מוגבלת בבולי פלשתינה, עד לחידוש המלאי. בספרות הבולאית נטען שהתאריך המוקדם ביותר לשימוש בחותמת זו היה ה-20 בדצמבר, אך עיניכם הרואות כי החותמת הייתה בשימוש כבר שמונה ימים קודם לכן. חותמת צנזורה מלבנית אוסטרלית עם הכיתוב 'Australian Imperial Force passed by censor 227' הוחתמה בחזית המעטפה.

15. מכתב שנשלח מיחידת דואר שדה 2nd BDE H.Q. P.O. W.2 לטסמניה שבאוסטרליה

מכתב שנשלח מיחידת דואר שדה 2nd BDE H.Q. P.O. W.2, שהייתה ממוקמת בק'אסה (Khassa), צפונית לעזה, לטסמניה שבאוסטרליה בתאריך 6.6.41 (ציון החודש לא ברור, ויכול להיות גם JE וגם SE) או במחנה קסטינה בתאריך 6.9.41 (בתחילת המאמר טבלה של יחידות הדואר האוסטרליות בפלשתינה בשנים 1940-1943) ונושא בול קנגורו בתעריף המתאים של 9 פני. חותמת צנזורה משולשת שמספרה 3082 (סוג B).

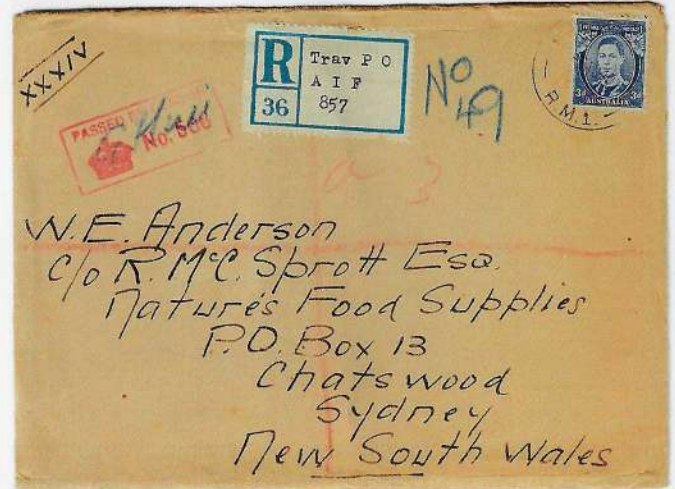
עבור דמי דואר רשום בלבד. תווית רישום מס' 48 עם כיתוב בכתב יד 121 TPO 2A.I.F (ראו פירוט בפריט מס' 18 לעיל). חותמת צנזורה אדומה מנדטורית מסוג A (על-פי Proud) שמספרה 506. יחידת דואר נע R.M.I. עסקה בעיקר בדברי דואר רשומים כפי שתואר בפריטים מספר 18 ו-19 ובמוצגים ידועים אחרים.

20. מכתב שנשלח באוויר מיחידת דואר נע Railhead P.O. R.W.1 למלוון (Malvern) שבאוסטרליה

מכתב שנשלח באוויר מיחידת דואר נע Railhead P.O. R.W.1 למלוון (Malvern) שבאוסטרליה בתאריך 15 ביולי 1941 ונושא שני בולים אוסטרליים בערכים 6 פני 3 פני, סה"כ 9 פני, תעריף מוזל בדואר אוויר לאוסטרליה. יחידת דואר נע שמוקמה בִּדֵּיר סְנִיד (Deir Suneid), בצפון רצועת עזה. חותמת צנזורה מנדטורית משולשת מס' 3165 מסוג B (על-פי Proud). חותמת זו הייתה בשימוש בתאריכים (25.1.41)-(14.4.42). התאריך בסוגריים מציין שתאריך ההתחלה בחותמת זו בפלשתינה לא מדויק ואפשרי ויהיה נתון לשינויים על-פי מידע מעודכן יותר.

18. מכתב רשום שנשלח מיחידת דואר נע Railhead P.O. R.M.1 לסידיני שבאוסטרליה

מכתב רשום שנשלח מיחידת דואר נע Railhead P.O. R.M.1 לסידיני שבאוסטרליה. המכתב נשלח בדואר רשום יבשתי בתאריך 5 באוגוסט 1940 ונושא בול אוסטרלי של 3 פני עבור דואר רשום (היחידות האוסטרליות היו פטורות מדמי דואר יבשתי). תווית רשומה שמספרה 36 עם ההדפסה Trav PO AIF 857 – משרד דואר נע מיחידה 857 של הכוח המלכותי האוסטרלי. חותמת צנזורה אדומה מנדטורית מסוג A (על-פי Proud) שמספרה 506. בגב המעטפה חותמות הגעה: P.O. Sydney 90C N.S.W. בתאריך 9 באוקטובר 1940 ו־Chats Wood 100C40 N.S.W. בתאריך 10 באוקטובר 1940. יחידת משרד דואר נע (TPO – Travelling Post Office) פעלה מקרון משא בין שלושה מחנות: ג'וליס, ברֶבָּאָרָה (Barbara) וקסטינה וגם ב"רכס עזה" (Gaza Ridge) קרוב למחנה קילו 89 (ראו מפה בתחילת המאמר). ברכס עזה היה ממוקם בית החולים האוסטרלי AGH 2/1 Australian General Hospital. חותמת זו הייתה בשימוש בפלשתינה בתאריכים בין מאי 1940 (היום המדויק אינו ידוע) לבין 19.3.41 (על-פי סטובס).

19. מכתב רשום שנשלח מיחידת דואר נע Railhead P.O. R.M.1 ללונדון שבאנגליה

מכתב שנשלח מיחידת דואר נע Railhead P.O. R.M.1 ללונדון, אנגליה בתאריך 3 ביוני 1940 דרך דואר צבאי בריטי 121 שהיה ממוקם בירושלים. המכתב נושא בול נוף של 13 מיל בתאריך 7 ביוני 1940

מתשלום על דואר יבשתי של הכוחות האוסטרליים חל על משלוח לאוסטרליה (ראו פריטים מספר 11 ו-13 לעיל) אך ליעדים אחרים התעריף חל בהתאם למועד המשלוח. יחידת דואר נע מוקמה בדיר סנייד (Deir Suneid), בצפון רצועת עזה. בפינה השמאלית העליונה חותמת מלבנית עם כיתוב: Certified and signed, Paymaster 2 A.I.F. (מאושר וחתום על-ידי קספר מהכוח המלכותי האוסטרלי). חותמת צנורה מצרית אליפטית Deputy Chief Field Censor ובגב המעטפה חותמת הגעה של קהיר, 21 באוקטובר 1941.

נקודות להדגשה וסיכום

דואר אוויר צבאי בתעריף מופחת לאוסטרליה החל ב-25 בנובמבר 1940 ולא ב-30 בנובמבר, כפי שמופיע בספרות (ראו פריט מספר 3 לעיל – יום ההופעה).

דואר אוויר צבאי עם בולי נוף מנדטוריים (Pictorial) שימשו כחלופה לבולי אוסטרליה בתעריף מופחת של 9 פני שאזלו, בשבוע הראשון של דצמבר 1940 (ראו פריט 4) ובשבוע השני של דצמבר (ראו פריטים 14 ו-16) ולפיכך הם נדירים.

המוצגים המתוארים במאמר כוללים כמעט את כל החותמות שהכוח האוסטרלי הביא עימו בתחילת פברואר 1940, עם הגעתו לפלשתינה. חלק ב' של המאמר יעסוק בחותמות שהושאלו לדואר הצבאי האוסטרלי מהצבא הבריטי ומרשות הדואר בפלשתינה וכן חותמות חדשות שהגיעו בשלב מאוחר יותר מאוסטרליה. ■

21. מכתב שנשלח מיחידת דואר נע Railhead P.O. לקהיר שבמצרים R.W.I

מכתב שנשלח מיחידת דואר נע Railhead P.O. R.W.I לקהיר שבמצרים בתאריך 14 באוקטובר 1941 ונושא בול נוף בערך של 15 מיל עבור דמי דואר יבשתי. תעריף רגיל למועד זה. יש לציין כי הפטור

Art and Stamps Avishay Aharonian

Specializes in Israeli stamps, varieties
including phosphor, ATM and booklets,
Appraisal Service

אבישי אהרוניאן – Arts and Stamps
מתמחה בבולי ישראל, תשניות כולל זרחן,
תוויות מכונה וקונטרסים, הערכות שווי

Email: avishaypremier@walla.com
טל': 052-5000644

מן הארכיון

לא לטלפן לדואר בזמן הפצצות!

אריאל סבר

לא להטריד את הדואר בענין ההפצצות!

פל' חושבי תל אביב מתבק-
שים לא לשנות בקריאות טלפון
ניות, בזמן ומיד אחרי אועקה
אן הפצצה, למרכזית הדואר, תל
אביב, בשאלות הנוגעות לאז-
עקה.
הקריאות האלו, שחן מרובות,
מכבידות על עובדי מרכזית ה-
דאר ומפריעות בעבודתם הק-
שורה בעניני הגיא.

מתוך: מעריב 20.5.1948

תעריפי דואר ונתיבי דואר בפלשתינה, 1927-1948

חלק ד' – דברי דואר בטיפול מיוחד

יואל סלוצקי

פריט מספר 3: דואר אוויר שנקנס והוחזר לשולח

מכתב שנשלח בדואר אוויר בתעריף 15 מיל ולא נדרש עלידי הנמען. נשלח מתל אביב (1.NO.38) לאלכסנדריה שבמצרים (3.NO.38). חותמת ידנית T20cts ונקנס באלכסנדריה באמצעות בולי דמי דואר מצריים בסך 14 מיל (4.NO.38). לאחר חמישה ניסיונות מסירה בוטל הקנס והמכתב הוחזר לשולח (5.FE.39).

פריט מספר 4: דואר אוויר שנקנס

מכתב שנשלח בדואר אוויר בתעריף 60 מיל מתל אביב (20.MY.40) לשנגחאי שבסין (7.JU.40) דרך הונג קונג (30.MY.40). מכיוון שהיה

לקיה הקודמים של סדרת המאמרים עסקו בדואר מקומי שנשלח בתוך תחומי ארץ ישראל המנדטורית ובדואר יבשתי לחו"ל, בתקופה שבין 1927 להקמתה של מדינת ישראל בשנת 1948. בגיליון מספר 129 הופיעה טבלה מקיפה של תעריפי הדואר השונים לפי תקופות שליוותה את סדרת המאמרים ותקפה גם לחלק הנוכחי. החלק הנוכחי יעסוק בדברי דואר שעברו טיפול מיוחד הן בארץ והן בחו"ל, ובייחוד דברי דואר שנקנסו, הועברו ליעד אחר או הוחזרו לשולח. הפרקים הבאים בסדרה יעסקו בדואר אוויר שנשלח מארץ ישראל המנדטורית.

פריט מספר 1: דואר יבשתי רשום קנוס בארץ היעד

גלויה שנשלחה בדואר יבשתי בביול חסר של 5 מיל במקום 7 מיל, מנצרת (6.MR.34) לקופנהגן שבדנמרק. עם הגעתה, חויבה בתשלום קנס (14.MR.34) סומנה בחותמת ידנית של האות T בציון המספר 24 בכתב יד. ביול מכונה של 24 אורה (Øre) כדי להשלים את התעריף החסר.

פריט מספר 2: דבר דואר רשום קנוס בארץ היעד

גלויה שנשלחה בדואר יבשתי בביול חסר של 3 מיל במקום 7 מיל, מירושלים (31.JY.34) לסטאבלו (Stavelot) שבבלגיה. חותמת ידנית T20cts ונקנסה באמצעות בולי דמי דואר בלגיים בסך של 120 סנטיים בלגיים כדי להשלים את התעריף החסר.

• • • תולדות הדואר של ארץ ישראל • • •

פריט מספר 6: דואר יבשתי מעוכב

מכתב שנשלח בדואר יבשתי רשום בתעריף 28 מיל (תעריף בסיסי 15 מיל + תוספת רשום 13 מיל). נשלח מירושלים (9.JU.40) לקיו גרדנס (Kew Gardens), לונג איילנד, ניו יורק (2.AU.45). צונזר. כתוב בכתב יד בגרמנית שבו מצוין כי המכתב הוחזק משך 5 שנים, עד לתום המלחמה. מכיוון שהנמען שינה כתובת, הועבר לביג אינדיאן (Big Indian), ניו יורק (3.AU.45). צונזר.

פריט מספר 7: דואר יבשתי שהועבר

מכתב שנשלח בדואר יבשתי בתעריף 15 מיל לטהראן שבאיראן דרך בגדאד שבעיראק (4.AP.36). מכיוון שהנמען שינה כתובת, המכתב הועבר (11.AP.36) באמצעות שני בולים איראניים בערך 150 דינאר לפוסט (Vught) שבהולנד.

ממוען לחברת הדואר האנגלית (GPO – General Post Office), המכתב חויב עם הגעתו עבור השירות (8.JU.40). צונזר פעמיים.

פריט מספר 5: דואר יבשתי מעוכב

מכתב שנשלח בדואר יבשתי רשום בתעריף 35 מיל (תעריף בסיסי 15 מיל + תוספת רשום 13 מיל + תוספת ביטוח 7 מיל). הוחזר לשולח אך לא נדרש עלי-ידו. נשלח מחיפה (24.AP.40) לאנטוורפן, בלגיה (7.AU.40). בין ה-10 במאי ל-28 במאי 1940, כבשה גרמניה הנאצית את בלגיה ומכאן העיכוב הגדול בקבלת המכתב באנטוורפן. שימו לב לסמל צלב הקרס על מדבקת הצנזורה. המכתב בוטח עבור 1 לא"י. צונזר פעמיים. מכיוון שהנמען לא נמצא, הוחזק על-ידי הרשויות המקומיות בבלגיה. לבקשת השולח, המכתב הוחזר לישראל מבריסל (24.MR.52) והוחזר לחיפה עם מכתב מצורף ממנהל הדואר בירושלים (1.MR.53), 13 שנים לאחר שנשלח.

● תולדות הדואר של ארץ ישראל ●●●

פריט מספר 8: מכתב שהועבר

מכתב שנשלח בדואר יבשתי בתעריף 15 מיל מירושלים (21.SE.36) לברלין שבגרמניה. מכיוון שהנמען שינה את כתובתו לברנו שבצ'וסלובקיה, המכתב הועבר (23.SE.36) באמצעות בולים גרמניים נוספים בערך 20 פפניג.

פריט מספר 10: דואר יבשתי רשום שהועבר

מכתב שנשלח בדואר יבשתי רשום בתעריף 35 מיל (תעריף בסיסי 20 מיל + תוספת רשום 15 מיל) מיפו (20.MY.46) דרך תל אביב (21.MY.46) לחייל בריטי שהיה מוצב באיסט דין (East Dean), איסטבורן, סאסקס (11.JU.46). מכיוון שהנמען שינה כתובת, המכתב הועבר בדואר רשום מאיסט דין, סאסקס (13.JU.46) למארסק-שעל-הים (Marske-by-the-Sea), דרדון, יורקשייר, באמצעות שני בולים נוספים בערך 5.5 פני עבור השירות.

פריט מספר 11: דואר פנימי עם ביול מעורב

מכתב רשום בפנים הארץ עם ביול מעורב בערך 25 מיל (תעריף בסיסי 10 מיל + תעריף רשום 15 מיל) של בולי פיקטוריאלי בערך 15 מיל ובולי אוסטרלי נוסף בערך 3 פני שהשלים את מלוא התעריף.

פריט מספר 9: דואר יבשתי שהועבר בדואר אוויר

מכתב שנשלח בדואר יבשתי בתעריף 15 מיל מחיפה (10.SE.42) לקהיר שבמצרים. מכיוון שהנמען שינה כתובת, המכתב הועבר בדואר אוויר (31.OC.42) לווינגטון די. סי. באמצעות בולים מצריים נוספים בערך 172 מיל, לכיסוי העלות של שליחת מכתב בדואר אוויר בתעריף כפול ממצרים לארצות הברית. צונזר.

נשלח מדואר צבאי אוסטרלי FPO₂ (02.MR.42) לרחובות (22.MR.42) דרך יפו (21.MR.42). צונזר. בתקופה זו הותר לחילי האימפריה הבריטית להשתמש בבולי האימפריה.

פריט מספר 12: גלויה קנוסה בדואר יבשתי נכנס

גלויה שנשלחה בדואר יבשתי בביל חסר בתעריך 1 פני מרליקסטון (Relixtone) שבאנגליה (14.JU.27) לירושלים. הוחתמה בחותמת T10 שמשמעותה שיש לשלם תוספת בערך 5 מיל. הגלויה נקנסה עם הגעתה לירושלים (22.JU.27) באמצעות שני בולי דמי דואר של פלשתינה.

פריט מספר 13: גלויה קנוסה בדואר יבשתי נכנס

גלויה שנשלחה בדואר יבשתי בביל חסר בתעריך 1 פני מונטנור (Ventnor) שבאי וייט באנגליה (10.SE.27) לתל אביב. הוחתמה בחותמת T10 שמשמעותה שיש לשלם תוספת בערך 4 מיל. הגלויה נקנסה עם הגעתה לתל אביב (27.SE.27) עם בול דמי דואר של פלשתינה.

פריט מספר 14: מכתב קנוס פעמיים שהוחזר לשולח

מכתב שנשלח בדואר יבשתי בתעריך 2 סנט מסארנק לייק (Saranac Lake), ניו יורק, לירושלים (8.MY.31) והוחזר לשולח. הוחתם בחותמת T10 עגולה לתשלום נוסף של 30 סנטימס ובחותמת To Pay מרובעת לתשלום נוסף של 16 מיל. נקנס עם הגעתו לירושלים (25.MY.31). מכיוון שהנמען עזב, הקנס בוטל ובולי דמי הדואר בוטלו. המכתב הוחזר לשולח והוחתם בסניף דואר קהילתי בניו יורק (C.P.O. – Community post office) לתשלום נוסף של 6 סנט. נקנסה (AU.31) בערך 6 סנט באמצעות בולי דמי דואר אמריקניים.

פריט מספר 15: מכתב קנוס פעמיים בדואר יבשתי נכנס

מכתב שנשלח בדואר יבשתי בתעריך 3 סנט ולא נדרש עלידי הנמען. נשלח מסקוהיגן (Skowhegan) מיין (24.JU.34) למלון המלך דוד בירושלים. הוחתם בניו יורק בחותמת T22 עגולה לתשלום נוסף של 10 מיל. נקנס עם הגעתו לירושלים (20.AU.34). מכיוון שהנמען עזב, הקנס בוטל ובול דמי הדואר של פלשתינה בוטל. המכתב הועבר לחברת תומס קוק בחיפה (23.AU.34) ומשם הועבר למלון אחר בפריז, שבה נקנס המכתב שוב באמצעות שני בולי דואר צרפתיים בערך 60 סנט כל אחד, ומכיוון שלא נמסר, המס בוטל בפעם השנייה והמכתב הוחזר לארצות הברית.

פריט מספר 17: מכתב קנוס מחו"ל

מכתב שנשלח בדואר יבשתי בביול חסר בתעריף 10 מיל, מקהיר שבמצרים (10.DE.45) לתל אביב. הוחתם בחותמת To Pay לתשלום נוסף של 24 מיל. נקנס עם הגעתו לתל אביב (17.DE.45). בול דמי הדואר של פלשתינה בערך 4 מיל הוא בול בניקוב 14 x 14%.

פריט מספר 16: מכתב קנוס מחו"ל שהוחזר לשולח

מכתב מקומי בתעריף 10 סנט שנשלח בתוך באזל שבשווייץ (27.NO.43), והופנה לתל אביב שבה נקנס (10.MY.44) והוחתם בחותמת To Pay לתשלום נוסף של 12 מיל. מכיוון שהנמען היה לא ידוע הקנס בוטל והמכתב הוחזר מתל אביב (16.MY.44) דרך ירושלים (17.MY.44) לבאזל. נקנס שוב עם הגעתו לבאזל (20.MY.44) עבור שירות לחו"ל (בבול דמי דואר בערך 20 סנט שוויצרי שנראה בתמונה התחתונה). צונזר פעמיים.

Negev Holyland Stamps

- מתקיימות מכירות פומביות פעמיים בשנה.
- המעוניין בקטלוג מתבקש לפנות אלינו.
- אנחנו מעוניינים בחומר למכירות פומביות או לקנייה.

- ISRAEL, INTERIM, BRITISH MANDATE, OTTOMAN PERIOD, JUDAICA.
- AUCTIONS ARE HELD TWICE A YEAR.

Please write for a catalogue.
Ask about special low vendor commission rates.

P.O.Box 224 COLUMBUS, N.J. 08022
E-mail: leadstamp@verizon.net
Website: negev.stampcircuit.com
Phone: 609-456-9508

"מבול אל-אקצא" והסכסוך הישראלי-פלסטיני בבולאות העולמית

פסח מלובני ואריה שוהם

תמונה מספר 2: בול ירדני שהונפק בשנת 1991 לציון האינתיפאדה הראשונה ועליו הדפס רכב עם הכיתוב "ע'זה איסמווד 2023" (עזה – עמידה איתנה 2023)

תמונות מספר 3 ו-3ב: בול עיראקי שהונפק לציון "מבול אל-אקצא" המציג את דגלי עיראק ופלסטין עם הכיתוב "אוקטובר 2023" מעל תמונת כיפת הסלע בירושלים, וגיליונית בעיצוב דומה באותו נושא, המציגה ציפור שחורה גדולה (שייתכן כי מרמזת לציפורי "אבאביל" הנזכרות בקוראן, שתקפו את הכוחות החבשיים שפלשו לעיר מכה) התוקפת את דגל ישראל וצנחנים (במקום רחפנים) של הנוח'בה היורדים לרחבת כיפת הסלע

תמונה מספר 4: בול לובי המציג את האתר הארכיאולוגי של מצודת נאלות במערב לוב, שהונפק בשנת 2015 ועליו הדפס רכב עם הכיתוב "ע'זה אינדאל" (עזה – מאבק)

תמונה מספר 1: בול סורי שבתחתיתו מופיע הכיתוב "התנגדות לכיבוש"

על אף הנחיתות של איחוד הדואר הבינלאומי שלפיה בולים צריכים לתרום לשיפור היחסים בין מדינות ותרבויות ולקדם ידידות בינלאומית, הרי שבפועל, מאז המצאתם, משמשים בולים ככלי תעמולתי חשוב הזוכה לתפוצה רבה והם מהדהדים מסרים מטעם השלטון בתוך המדינה ומחוץ לה. דוגמה מעניינת לכך מהשנים האחרונות הם בולי התעמולה שהנפיקה אוקראינה במהלך מלחמתה נגד רוסיה (ראו מאמר בגיליון מספר 126 מפברואר 2023). עוד יצוין בהקשר זה כי למעלה מ-20 מדינות בעולם הנפיקו בולים התומכים באוקראינה במלחמתה.

גם הסכסוך בין ישראל לבין הפלסטינים הנמשך זה למעלה ממאה שנים, קיבל ומקבל לאורך השנים ביטוי גם בתחום הבולאות האזורית והעולמית. תחום הבולאות מהווה זירה תעמולתית נרחבת שבה מנהלות מדינות ערביות ומוסלמיות (אך לא רק כאלה) מאבק נגד ישראל ומביעות תמיכה בפלסטינים, לרבות מדינות ערביות שעימן יש לישראל הסכמי שלום, כגון מצרים, ירדן, מרוקו ואיחוד האמירויות. איראן הצטרפה גם היא, וביתר שאת, לזירה תעמולתית זו לאחר חילופי המשטר בה, עם המהפכה האסלאמית ב-1979. הרשות הפלסטינית מנפיקה בולים מאז 15 באוגוסט 1994, לאחר חתימה על הסכמי אוסלו, אך בוליה לא יכללו בסקירה זו.

מלחמת "חרבות ברזל" המתנהלת מול החמאס מאז ה-7 באוקטובר 2023, שהחלה במבצע הפלישה ליישובי הנגב המערבי שפונה על-ידי חמאס "מבול אל-אקצא", קיבלה גם היא ביטוי נרחב בתחום הבולאי מצד מדינות ערביות ולא-ערביות כאחת התומכות בפלסטינים ובחמאס. בסקירה זו נציג כמה מהבולים שהונפקו בעשורים האחרים במדינות ערב ובמדינות נוספות בעולם כתמיכה בפלסטינים במאבקם בישראל ונפתח במספר בולים שהנפיקו מדינות שונות בשנה החולפת מתוך סולידריות כזו, כמוודגם להלן:

חטין (בקרני חטין של ימינו) נגד הצלבנים ב-1187, שדמותו נצרכה בזיכרון ההיסטורי כדי ששחרר את פלסטין מדי הכופרים הפולשים. התייחסויות דומות היו גם לקרב שניהלו הכוחות האסלאמיים הממלוכיים נגד הפולשים המונגולים בעין ג'אלות (בקרב עין חרוד של ימינו) ב-1260.

הנכבה ("האסון") הפלסטיני ויציאתם לפליטות של מאות אלפי פלסטינים ב-1948 היה אירוע מכונן שעורר גל הזדהות ותמיכה בפלסטינים שבא לידי ביטוי נרחב גם בהנפקות בולים במדינות ערב ובמדינות אחרות שהיו ידידותיות למדינות ערב ולסוגיה הפלסטינית (לרבות איראן לאחר המהפכה האסלאמית ב-1979). לאורך השנים קיבלו אירועים דרמטיים נוספים במסגרת הסכסוך ביטוי בבולי הזדהות ותעמולה במדינות הערביות. כאלה היו הקמתם של ארגון אש"ף ושל תנועת פת"ח, הטבח במחנות הפליטים סברה ושתילה, שתי האינתיפאדות או הכרזות שונות של הפלסטינים על הקמת מדינה עצמאית בהתאם להחלטות האו"ם. כך, לדוגמה, ראוי לציין מספר בולים:

תמונה מספר 7: בול שהנפיקה ברית המועצות באוגוסט 1983, שעליו הסיסמה "ניצחון לדרישות הלגיטימיות של העם הערבי בפלסטין"

תמונת מספר 8: בול של הודו מנובמבר 1981 (מימין) ושל גרמניה המזרחית, מספטמבר 1982 (משמאל) שעליהם הסיסמה "הזדהות עם העם הפלסטיני"

גם האו"ם הנפיק בינואר 1981 שלושה בולים שעליהם הכתובת "הזכויות הבלתי ניתנות לביטול של העם הפלסטיני" בשלוש שפות שונות – אנגלית, צרפתית וגרמנית – המייצגות את שלושת מרכזי העיקריים של האו"ם, בניו יורק, בז'נבה ובווינה. הבול המוצג לעיל

תמונה מספר 5: בול ומעטפת יום הופעה עם חותמת ייחודית שהונפקו על-ידי הדואר המלזי בדצמבר 2023 עם הכיתוב 'Palestin Merdeka' ("פלסטין חופשית")

תמונה מספר 6: גיליונית איראנית עם הכיתוב 'Freedom for the People of Palestine' גם בסוריה, בלבנון ובאפגניסטן הונפקו גיליוניות דומות לזו

ניתן להניח שמדינות אחרות תנפקנה בהמשך בולים נוספים שיביעו תמיכה בדרך דומה.

מסגד אל-אקצא כסמל לסכסוך ולמאבק

במסגרת קרבות התעמולה – הן התקשורתיות והן הבולאיים – שהתנהלו סביב הסכסוך הישראלי-פלסטיני, בלטו לאורך השנים סמלים רבים שבהם נעשה שימוש. דמויות ואירועים מההיסטוריה הערבית והמוסלמית, בעיקר כאלה המזוהים עם פלסטין האסלאמית ועם הקרבות להגנתה מפני פולשים שונים, נוצלו כסמלים למאבק הפלסטיני בישראל, שנתפשו כהמשך למאבקים האסלאמיים ארוכי השנים להיאחז בפלסטין. בולט במיוחד בהקשר זה היה צלאח א-דין, המצביא האסלאמי שהוליד את הכוחות האסלאמיים לקרב

תמונה מספר 10: בול האו"ם משנת 1981 (באנגלית)

תמונות מספר 11, 12 ו-13: בולים מלבנון, לוב ועומאן

בשנים 2019-2021, הכירו מדינות ערביות ומוסלמיות שונות בירושלים כ"בירת (מדינת) פלסטין" (ראו, לדוגמה, בולי מצרים, ירדן ועיראק להלן, מימין לשמאל).

תמונות מספר 14, 15 ו-16: בולים ממצרים, ירדן ועיראק

הדוגמאות שהבאנו במאמר הן מעט מזער בלבד מכלל הבולים שהנפיקו המדינות הערביות והמוסלמיות השונות כמו גם מדינות נוספות בעולם, כתמיכה בפלסטינים ובמאבקם נגד ישראל, לרבות בולים חדשים המביעים תמיכה בעזה על רקע "מבול אל-אקצא"/מלחמת "חרבות ברזל". מכלל הדוגמאות של בולי ההזדהות עם הפלסטינים, עולה בבירור מרכזיותו של מסגד אל-אקצא, המיוצג לרוב דווקא באמצעות תמונתה של כיפת הסלע. גם אם חלק מהבולים שימשו כמס שפתיים, הרי שחשיבותם התעמולתית גבוהה והם יכולים להצביע הן על הרחבת מעגלי התמיכה בפלסטינים והן על מגמות של תמיכה בהקמת מדינה פלסטינית החברה באו"ם, נושא שעלה לא פעם גם על רקע המלחמה הנכוחת ברצועת עזה ובצפון הארץ. ■

הוא הבול באנגלית ושני הבולים בצרפתית וגרמנית זהים לו לגמרי בעיצובו ורק הכיתוב בהם בשפה שונה. נדמה, עם זאת, שלא היה סמל שזוהה עם המאבק הפלסטיני ושנוצל לצרכי תעמולה, לרבות תעמולה בולאית, יותר ממסגד אל-אקצא בירושלים. המסגד, שהינו המקום השלישי בקדושתו לאסלאם לאחר המסגדים במכה ובאל-מדינה שבערב הסעודית, עבר עם התמשכות המאבק טרנספורמציה מסמלית דתית גרידא לסמל לאומי-דתי והוא משמש היום סמל חשוב של פלסטין ושל המאבק שמנהלים הפלסטינים נגד ישראל. המסגד נתן את שמו לאינתיפאדה השנייה, שפרצה לאחר עלייתו של אריאל שרון לרחבת המסגד (בהר הבית), וכאמור, גם למתקפת חמאס על יישובי הנגב המערבי ב-7 באוקטובר. רבים מן הבולים המביעים את תמיכתן של מדינות שונות בפלסטינים או מציגים אירועים חשובים בסוגיה הפלסטינית, מציגים את המסגד ונושאים את תמונתו. אלא שברוב מקריע של המקרים התמונה המוצגת על הבולים אינה תמונתו של מסגד אל-אקצא אלא של כיפת הסלע הזהובה, כנראה בשל היותה אטרקטיבית ומוכרת יותר. מומחים שונים סבורים שמסגד אל-אקצא ("הקיצוני") כלל אינו נמצא בירושלים אלא במקום אחר, ייתכן שממזרח לעיר אל-מדינה. תמונה של מסגד אל-אקצא הופיעה רק על בולים שהתייחסו לשריפה שנגרמה במקום באוגוסט 1969. ההצתה עוררה סערה רבה בעולם המוסלמי והוציאה מיליוני ערבים ומוסלמים להפגנות. מנהיגים מוסלמים האשימו בהצתה את ישראל וקראו למוסלמים לצאת לג'יהאד נגדה אך בסופו של דבר התגלה כי המצית היה צעיר אוסטרלי לוקה בנפשו והרוחות שככו. עם זאת, הפלסטינים הוסיפו להאשים את ישראל בכך שעמדה מאחורי המעשה, בשאיפה להרוס את המסגד ולהפוך את הסכסוך לסכסוך דתי. מאז, משתמשים הפלסטינים וגורמים איסלאמיסטיים אחרים בסיסמה "מסגד אל-אקצא בסכנה" לניגוח ישראל.

בין הבולים שהונפקו לאורך השנים עם תמונתו של המסגד ניתן למנות בולים לציון אירועים שונים, כגון "יום פלסטין", "יום האדמה" או "יום אל-קודס" ("יום ירושלים"). מובן כי "יום אל-קודס" שמצוין אצל הפלסטינים ובמדינות ערב ומדינות מוסלמיות אינו זה הנחגג בישראל מאז איחוד העיר במלחמת ששת הימים, ומדינות שונות מנפיקות בולים לציון היום, בהבטחה לשחרר את העיר מהכיבוש הישראלי. תמונתה או צלילתה של כיפת הסלע התנוססה על בולים רבים לאורך השנים, לרבות בולים רבים שהונפקו בשנים האחרונות. בין אוגוסט לאוקטובר 2009, הנפיקו כמה מדינות ערביות בולים שעליהם התייחסות לירושלים כ"בירת התרבות הערבית", תואר שהוענק לעיר באותה שנה על-ידי אונסק"ו (ראו, לדוגמה, בולי לבנון, לוב ועומאן להלן, מימין לשמאל).

הדפסת הזרחן הניסיונית הראשונה בבולי ישראל – סדרת "מנוף הארץ"

אבישי אהרוניאן

הבול לבין המכתב. הבול הימני העליון בתמונה לא היה חלק מאותה רביעייה שממנה הופרדו שלושת הבולים האחרים לאחר החתמתם.

תמונה מספר 2: הבולים הניסיוניים החתומים בחותמת "ירושלים 79" עם הספרות 08-10 מעל התאריך על חלקי מעטפות. שימו לב שהחותמת אינה קושרת את הבולים למעטפות

כדי לבדל את הבולים הניסיוניים מהבולים הרגילים מסדרה זו, נעשה שימוש בחותמת "ירושלים סניף 79", שבה נוספו הספרות 08-10 מעל לתאריך. חותמת זו הייתה בעבר בשימוש השירות הבולאי על מעטפות יום הופעה, אך היא הוצאה משימוש באפריל 1972, למעלה משנה וחצי לפני הדפסת הבולים הניסיוניים. מאז השתמש השירות הבולאי במעטפות יום ההופעה בחותמת "ירושלים סניף 79" ללא הספרות 08-10 (ראו תמונות מספר 3א ו-3ב להלן).

סוף שנת 1973 נעשתה הדפסה ניסיונית של ארבעה בולים מסדרת "מנוף הארץ" (חלק א'), שהייתה הסדרה מן המניין באותו הזמן והעיקרית לשליחת מכתבים בארץ. כמות קטנה מאוד של גיליונות, שמספרם אינו ידוע לנו במדויק עד היום, הודפסה בארבעת העריכים הבאים:

- בול מדבר יהודה (0.03 לירה)
- בול כינרת (0.18 לירה)
- בול עין עבדת (0.30 לירה)
- בול ברכת רם (0.35 לירה)

תמונה מספר 1: ארבעת סוגי הבולים הניסיוניים

הדפסה זו הייתה הפעם הראשונה שבה הודפסו פסי זרחן על גבי בולי ישראל. הדפסת הזרחן הניסיונית בבולים אלה מסדרת "מנוף הארץ" בוצעה ככל הנראה על מנת לבחון הכנסת שימוש במכונת מיון מכתבים על פי פסי הזרחן המודפסים על הבולים.

ארבעת סוגי הגיליונות הוחתמו מראש בשירות הבולאי בחותמת מכונה ניסיונית "ירושלים סניף 79", הנושאת את התאריך 13.1.74 וציור של מגדל דוד (ראו תמונה מספר 2 להלן). החתמת הבולים נעשתה בצורה של חותמת אחת במרכז של כל רביעיית בולים, כך שכל בול בודד חתום הכיל רבע מהחותמת השלמה. מטרת ההחתמה הייתה לפסול את הבולים משימוש דוארי רגיל.

אף על-פי שנמצאו חלקי מעטפות המעידות על שימוש בבולים החתומים לאחר החתמתם (ראו לדוגמה תמונה מספר 7 להלן), עד היום לא נמצאו מכתבים שלמים הכוללים את שם השולח והנמען כשעליהם אחד מארבעת הבולים הניסיוניים החתומים בחותמת הניסיונית "ירושלים 79". לצד זאת, קיימים בולים מעטים מאוד – חלקם בודדים וחלקם עם שובל – שנמצאו במשך השנים לאחר מכן כשהם אינם חתומים וללא החותמת הניסיונית "ירושלים 79". בולים אלה נדירים מאוד (ראו תמונה מספר 5 להלן). יש לציין כי מעולם לא נמצאו גיליונות שלמים של בולי "מנוף הארץ" הניסיוניים, חתומים או שאינם חתומים. בתמונה מספר 2 לעיל מופיעה רביעיית בולי עין עבדת (0.30 לירה) חתומה בחותמת הניסיונית "ירושלים 79" כששלושה בולים מתוך הארבעה היו מחוברים לפני שהופרדו והוחתמו יחד לפני הפרדתם. כל בול הודבק על מכתב אחר וניתן לראות שאין חותמת הקושרת בין

2. בולים בודדים או בולים עם שובלים ללא החותמת הניסיונית "ירושלים 79".

תמונה מספר 5: תמונת בול מדבר יהודה הניסיונית ללא החותמת הניסיונית "ירושלים 79"

תמונה מספר 6: בול ברכת רם (0.35 לירה) עם 2 פסי זרחה ניסיוניים ללא החותמת הניסיונית "ירושלים 79"

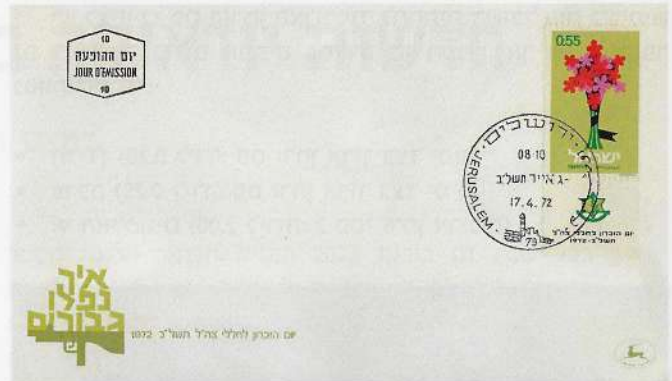
3. בולים חתומים המודבקים על חלקי מעטפות (קיים בכל ארבעת סוגי העריכים) ללא חותמת הקושרת את הבולים למעטפות (ראו תמונה מספר 2 לעיל).

4. שלושה בולי מדבר יהודה (0.03 לירה) חתומים בחותמת הניסיונית מודבקים על חלק מעטפה וחותמת מכונה תל אביב מתאריך כ' אדר תשל"ד 14.3.74, הקושרת את הבולים לאותו חלק מעטפה (בניגוד לחותמת הניסיונית). זהו אחד המקרים הבודדים של שימוש בבולים אלה ואין לדעת אם מדובר בשימוש מסחרי שנעשה בבולים החתומים, או שהחתמה בתל אביב נעשתה באופן פרטי ממניעים בולאיים.

תמונה מספר 7: חלק גזור ממכתב שנשלח מתל אביב

בחיפושים שערכתי במשך השנים אחר בולים אלה מצאתי לאחרונה בול מדבר יהודה (0.03 לירה) עם החותמת הניסיונית "ירושלים 79", ללא דבק שלא בוצע בו שימוש. הבול חתום מאחור בחותמת גומי ידנית של סמל המנורה בצבע סגול. לא ידוע מה משמעותה של ההחתמה בגב הבול, אך ייתכן כי היא מעידה על שימוש ממשלתי ניסיוני מצומצם בבולים אלה.

תמונות מספר 3א ו-3ב: חותמת "ירושלים 79" ללא הספרות מעל התאריך (הנפקת דצמבר 1973) + חותמת "ירושלים 79" עם הספרות מהתאריך האחרון שבו נעשה בה שימוש (בול יום הזיכרון, אפריל 1972)

כל ארבעת סוגי הבולים הניסיוניים הודפסו על נייר ללא דבק. הנייר שבו נעשה שימוש הוא בצבע לבן מט, ועבה יותר מהניירות הלבנים שהיו בשימוש בהדפסת בולי הסדרה הרגילה. ידועה הדפסה של בול כינרת (0.18 לירה) מן הסדרה הרגילה על גבי אותו נייר עבה, ללא פסי זרחה ועם דבק. הדפסה זו של בולי כינרת, הנושאים את התאריך 23.12.73 נעשתה בכמות קטנה באופן ניכר מהרגיל ונחשבת לנדירה. לפי סוג הנייר ותאריך החותמת, אני מעריך גם כי ארבעת הבולים הניסיוניים מסדרת "מנוף הארץ" הודפסו באותו זמן לערך.

1. בולים בודדים או כמה בולים מחוברים החתומים בחותמת המכונה הניסיונית "ירושלים 79" ללא דבק שאינם מודבקים על מעטפה.

תמונה מספר 4א: צמודת בולי מדבר יהודה (0.03 לירה) חתומים בחותמת "ירושלים 79" שלא נעשה בהם שימוש

תמונה מספר 4ב: בול כינרת (0.18 לירה) עם החותמת הניסיונית "ירושלים 79" שלא נעשה בו שימוש

יש לציין כי פס הזרחן הארוך עד לתחתית השובר היה בשימוש גם בשלושה בולים נוספים בסדרה מן המניין, אך רק בתקופה מאוחרת יותר:

- תל דן (0.20 לירה; פס זרחן ארוך בצד ימין)
- ערבה (0.25 לירה; פס זרחן ארוך בצד ימין)
- אי האלמוגים (2.00 לירות; 2 פסי זרחן ארוכים)

תמונה מספר 10: הבולים הנוספים בסדרת "מנוף הארץ" עם פס הזרחן הארוך

לסיכום, ארבעת הבולים הניסיוניים מסדרת "מנוף הארץ", החתומים בחותמת הניסיונית "ירושלים 79" והכוללים פסי זרחן ראשונים מסוגם בבולי ישראל, הם נדירים בכל העריכים, קשים להשגה וערכם האספני גבוה. בולים חתומים המודבקים על חלקי מכתב נדירים אף יותר ובולים שאינם חתומים בחותמת "ירושלים 79" נדירים יותר מכולם והשגתם היא אתגר רציני לאספנים. ■

לתגובות: avishaypremier@walla.com

תודה על תרומת בולים לנוער

- יואב וחדווה קליין לזכרם של יצחק ובתיה קליין ז"ל
- קרין קלפל לזכרה של ג'ון מדלי ז"ל
- יורם נאמן
- רדי שכטמן
- נחמה קלינגר לזכרו של קלמן קלינגר ז"ל
- משפחת גרוס לזכרו של זאב גרוס ז"ל
- עודד שרימסטר
- בועז פרידלנד לזכרה של נחמה פרידלנד ז"ל
- משפחות הדרי-גולן לזכרם של יהודה הדרי ז"ל ויוחנן גולן ז"ל
- פאני קליגר
- איציק ברק
- יעקב גוטליב מעזבונו של שלמה גור אריה ז"ל

תמונות מספר 8+א8: בול מדבר יהודה (0.03 לירה) וגב הבול עם חותמת המנוחה בצבע סגול

פסי הזרחן בבולים הניסיוניים היו רצופים לכל אורך הבול מהקצה העליון ועד לתחתית שוברי הבולים. בהמשך אומץ הרעיון של שימוש בפסי זרחן גם לבולים בסדרת "מנוף הארץ" מן המניין, אך פסי הזרחן על גבי הבולים הניסיוניים היו מבריקים ובוהקים יותר מאלה שעל גב הבולים הרגילים מן המניין בסדרה. ניתן להבחין בין הבולים הניסיוניים לבין הבולים הרגילים באותם העריכים לפי סוג הזרחן שעליהם:

ההדפסה הניסיונית	פסי זרחן	רמת נדירות	ההדפסות הרגילות באותם הבולים
מדבר יהודה (0.03 לירה)	פס זרחן ימין ארוך	נדיר	ללא זרחן
כנרת (0.18 לירה)	2 פסי זרחן ארוכים	נדיר מאוד	ללא זרחן
עין עבדת (0.30 לירה)	פס זרחן ימין ארוך	נדיר	פס זרחן ימין קצר/ ללא זרחן
ברכת רם (0.35 לירה)	2 פסי זרחן ארוכים	נדיר מאוד	פס זרחן ימין קצר/ ללא זרחן

תמונה מספר 9: שני סוגים של בולי עין עבדת (0.30 לירה). מימין – הבול הניסיוני; משמאל – הבול הרגיל שהודפס מאוחר יותר

חדשות יודאיקה ברוסיה בשנת 2023

בוריס וולודרסקי

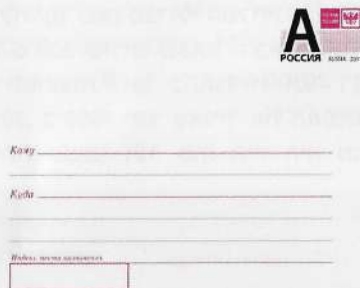
במדליית זהב לשלום על שם פרדריקו ז'וליו-קירי (מועצת השלום העולמית). אחרי פטירתה של נדז'דינה, ירשה אותה בתפקיד המנהלת האמנותית של האנסמבל הרקדנית והכוריאוגרפית היהודייה מירה מיכאלובנה קולצובה (שמה האמיתי מיראים מיכאלובנה רביצ'ר; 1930-2000). קולצובה, בעלת התארים אמן העם של ברית המועצות ושל אוקראינה, החזיקה בתפקיד בשנים 1979-2020, עת הלכה לעולמה.

ככל שנה, גם בשנת 2023 הנפיק הדואר הרוסי מספר פריטים בולאיים המוקדשים ליהודים. לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה מנתה אוכלוסיית היהודים בברית המועצות כ-3 מיליון נפש. המהפכה הבולשביקית פתחה ליהודים אפשרויות ללמוד באוניברסיטאות ולעבוד לפי מקצועם וכישורונותיהם, ורבים מהיהודים במדינה בלטו לאורך השנים במדעים, ברפואה, בתרבות, בקולנוע ובמוזיקה.

מעטפה לציון 75 שנים לייסוד אנסמבל המחול "בריוזקה"

לציון 75 שנים להיווסדו של אנסמבל המחול הממלכתי "בריוזקה" הונפקה מעטפה עם תמונות של רקדניות האנסמבל והמייסדת, נדז'דה סרגייבנה נדז'דינה (1904-1975). נדז'דינה הייתה רקדנית בלט, כוריאוגרפית ומורה. שזכתה בתארי "גיבורת העמל הסוציאליסטי" (1978), "אמן העם של ברית המועצות" (1966) וכן זכתה בפרס סטלין (1950). ייסדה את אנסמבל בריוזקה ושימשה כמנהלתו האמנותית (1948-1979) והוא נקרא על שמה מאז שנת 2000. שמה האמיתי של נדז'דינה היה נדז'דה סרגייבנה ברושטיין, יהודייה מהעיר וילנה שנולדה למשפחה יהודית משכילה שרבים מבניה ובנותיה זכו לתהילה בברית המועצות: אמה הייתה הסופרת אלכסנדרה יעקובלבנה ברושטיין (1884-1968) ואביה היה הרופא סרגיי אלכסנדרוביץ' ברושטיין (1873-1947). סבה מצד אמה היה יעקב אכלבין' ויגודסקי (1857-1941) שהיה רופא והשר לענייני יהודים ברפובליקה של ליטא, בשנים 1918-1919. אחיה היה מיכאל סרגייבין' ברושטיין (1907-1965), המהנדס הראשי של מפעל ומחבר הספר "תעשיית הקונדיטוריה" (1954) ודודה היה סמיון יקובלבין' ויגודסקי (1892-1956), מדען נודע בתחום בניית תחנות כוח על המים.

בשנים 1918-1924, למדה נדז'דינה בבית הספר לבלט בעיר פטרבורג (לימים סנקט פטרבורג). עקב כישרונה הבולט, התקבלה לאחר מכן לבלט הבולשוי במוסקבה (1925-1934). משנת 1931 החלה להופיע בהופעות אסטרדה. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה (1941-1945) עבדה ככוראוגרפית והופיעה עם קבוצות רקדנים בחזיתות השונות. אחרי מלחמה החלה להתעניין בפולקלור וייסדה את אנסמבל המחול "בריוזקה" שהפך להיות מפעל החיים שלה. נדז'דינה הצליחה למצוא סגנון ריקוד לאומי רוסי ייחודי. היא נודעה בכך שלימדה את הרקדנים באנסמבל לנוע על הבמה מבלי להזיז את רגליהם. כשהן לבושות בשמלות ארוכות כמעט באורך הרצפה, הרקדניות שלה למדו ללכת על קצות אצבעותיהן וגראו כאילו הן מרחפות או מחליקות על הבמה. ב-1959 זכה האנסמבל

גלויה לציון 100 שנים להולדת המשורר מיכאיל טאניץ'

לציון 100 שנים להולדת המשורר מיכאיל איסאביץ' טאניץ' (שמו האמיתי מיכאיל איסאקוביץ' טנחילביץ'; 1923-2008) הנפיק הדואר הרוסי גלויה עם האות B. טאניץ' היה משורר שחיבר כמה מהשירים הפופולריים ביותר בברית המועצות וברוסיה. הוא נולד למשפחה יהודית בעיר טאגאנרוג שבאוקראינה. סבו מצד אביו היה יהודי חרדי אדוק שהתגורר באודסה ומספרים כי הסופר שלום עליכם, שהיגר לארצות הברית, הותיר ברשותו של הסב את ספרייתו, שנשרפה בזמן פוגרום. אביו, איסאק סמוילוביץ' טנחילביץ' (1902-1938) השתתף במלחמת האזרחים ברוסיה ושירת בצ'ק, אך בהמשך נעצר והועלם בזמן הטיהורים של סטלין. גם אימו נעצרה באותה תקופה והושמה במחנה עבודה. בגיל הילדות נותר טאניץ' ללא הוריו ועבר לחיות אצל סבו וסבתו מצד אמו בעיר רוסטוב, שבה למד וסיים את לימודיו בבית הספר ביוני 1941, ביום שבו פרצה המלחמה עם הגרמנים. הוא גויס לצבא, נלקח לבית הספר הצבאי לתותחנים ומשנת 1944 שירת בחזית עד שנפצע קשה בקרבות בגרמניה. על ההצטיינות בקרבות עם

בול וגיליון בולים לזכרו של הפוליטיקאי ולדימיר ז'ירינובסקי

במסגרת סדרת הבולים "מקבלי אות המסדר למען המולדת" הנפיק הדואר הרוסי בול וגיליון לזכרו של ולדימיר וולפוביץ' ז'ירינובסקי (אידלשטיין; 1946–2022) מנהיג המפלגה הליברל-דמוקרטית של רוסיה בשנים 1989–2022 ואחת הדמויות הפוליטיות הפופולריות ברוסיה של העשורים האחרונים. בשנת 2003 קיבלה מפלגתו של ז'ירינובסקי כ-12% מהקולות לדומה ומאז התמודד עוד שש פעמים לתפקיד נשיא רוסיה. ז'ירינובסקי הרבה להופיע בטלוויזיה הרוסית

הנאצים הוענקו לו עיטורים גבוהים של הצבא האדום: עיטור הכוכב האדום ועיטור התהילה. בשנת 1947, אחרי סיום המלחמה, התחיל טאניץ' ללמוד במכון להנדסת בנייה בעיר רוסטוב, אך לא סיים את לימודיו. בשיחת חולין סיפר לכמה מחבריו שהכבישים בגרמניה טובים מאוד. מישוהו מחבריו הלשין לשלטונות הסובייטים על דבריו והוא נשלח למחנה עבודה בסיביר, שבו הוחזק משך 6 שנים. למשך תקופה של 3 שנים לאחר שחרורו, לא קיבל טאניץ' אישור לחזור לתחום האירופי של ברית המועצות ולכן עבר לאי סחלין ועבד בבניה.

בעיתון מקומי בסחלין החל לפרסם שירים בשם טאניץ'. ב-1956 הוא זוכה מכל אשמה ועבר למוסקבה. ב-1959 יצא ספר שיריו הראשון. מפגש אקראי של טאניץ' בראשית שנות ה-60 עם המלחין היהודי המפורסם יאן פרנקל, הוליד שיתוף פעולה שהפך את טאניץ' למפורסם: פרנקל הלחין את שירו של טאניץ', "עירת הטקסטיל", שהפך לאחד השירים המוכרים בברית המועצות באותה תקופה. זמרים מפורסמים שרו את השיר והפכו אותו ואת מחברו למוכרים ואהובים מאוד בכל רחבי ברית המועצות. בהמשך, שיתף טאניץ' פעולה עם כמה מגדולי המלחינים הרוסים ובסך הכל הולחנו למעלה מ-300 שירים שכתב ורבים מהם זכו לפופולריות רבה בברית המועצות וזכו בתחרויות זמר רבות שהחלו להיערך בשנות ה-70. ב-1990 יסד טאניץ' את האנסמבל המוזיקלי לסופובאל (כריתת עצים) ועד סוף חייו היה מנהל ומפיק הקבוצה.

טאניץ' היה פופלרי ואהוב הן עלידי העם הרוסי והן עלידי השלטונות הסובייטיים. שיריו הזניקו את הקריירה המוזיקלית של זמרים צעירים רבים ששרו אותם. טאניץ', שלאורך קריירת כתיבה שנפרשה על פני חמישה עשורים פירסם כעשרים ספרי שירה, קיבל את תואר האמן העממי של הרפובליקה הרוסית בשנת 2003 וזכה בפרסי שירה רבים לאורך חייו. בשנת 2000 יצא ספר הזיכרונות שלו "מוזיקה התנגנה בגן". ב-2008, כשהיה חולה ועל ערש דווי, העניק לו הקרמלין את פרס "שאנסון השנה".

לפני מלחמת העולם השנייה, עבד שוורץ כאחראי המוזיקלי של התיאטרון הממלכתי הקירגיזי ועם פרוץ המלחמה ב־1941 מונה לנהל להקה צבאית במחוז הצבאי של פרוזה אך בהמשך הועבר לחזית כחייל בחיל ההנדסה. הוא נפצע קשה בקרבות ב־1942 והועבר לשיקום בבית חולים באלמטי שבקזחסטן. ב־1943 התחתן עם חברת ילדותו, הפסנתרנית סוניה פולונסקי, ולזוג נולדה בת, גלינה. אחרי המלחמה התחיל ללמוד בקונסרבטוריון של לנינגרד, שם התחיל להלחין מוזיקה וכתב סונטות לכינור ולפסנתר וכן מוזיקה לבלט. באמצע שנות ה־50 כבר זכה להכרה נרחבת בברית המועצות וב־1955 נבחר לאיגוד המלחינים הסובייטיים. משנת 1956 החל לכתוב מוזיקה להצגות תיאטרון ומ־1958 התחיל לכתוב מוזיקה לסרטים. במאים סובייטיים רבים גילו עד מהרה את כישרונו והעדיפו לעבוד רק איתו בהפקותיהם.

שוורץ החזיק דירה בלנינגרד, אך משנת 1964 גר עד מותו בכפר סיבֶרְסְקִי, כ־70 ק"מ מלנינגרד. בביתו הכפרי כתב את רוב יצירותיו וגדולי אנשי הבוהמה הסובייטיים עלו אליו לרגל. בגיל 56 התחתן בשנית עם צעירה בת 20 והזוג חי יחד כ־30 שנה. אשתו גלינה, עלתה לישראל ב־1989 ושני נכדים שלו חיים גם הם בארץ. שוורץ נפטר בשנתו ב־27 בדצמבר 2009 ונקבר לפי המנהג היהודי בבית עלמין בסנקט פטרבורג. בביתו הישן של שוורץ בסיבֶרְסְקִי ניצב כיום מוזיאון לזכרו.

ונודע בכך שכל הופעה שלו הפכה לדרמה שכללה צעקות ומעת לעת גם סטירות ליריבים פוליטיים.

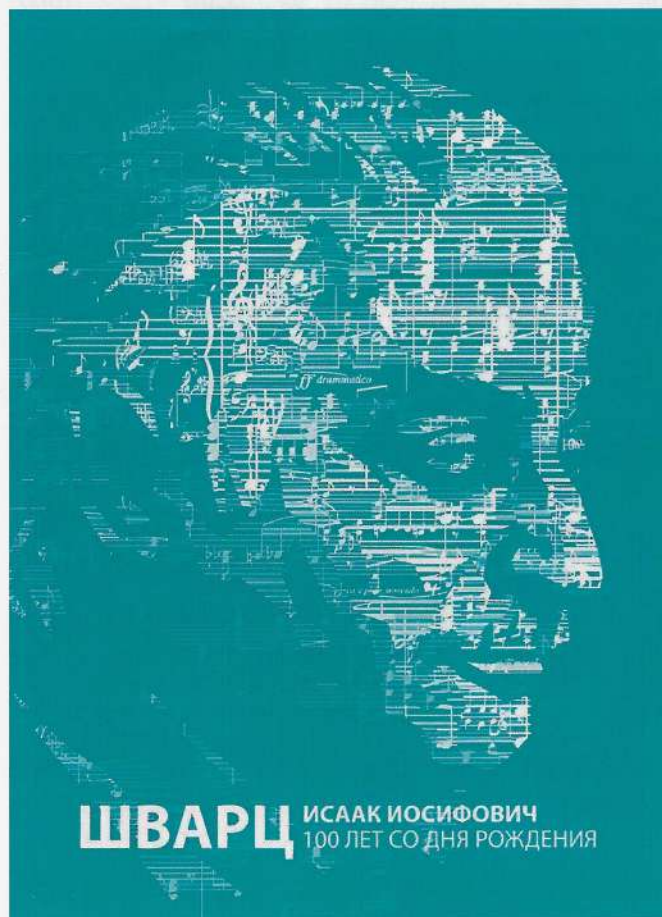
אביו של ז'ירינבסקי, וולף איסאקוביץ' אידלשטיין (1907-1983) היה יהודי פולני שנולד בחלקה המזרחי של פולין (כיום חלק מאוקראינה). סבו, יצחק אידלשטיין, היה אדם אמיד ובעל מפעל לבדים בעיר קוסטופול (קוסטופיל באוקראינה של ימינו). עם הפלישה הסובייטית לחלקה המזרחי של פולין שהשתייך לברית המועצות לפי הסכם ריבנטרופ-מולוטוב מ־1939, כחלקה המערבי של אוקראינה, הולאם המפעל של סבו. בניו של הסב, וולף ואהרון, גורשו לקזחסטן ואילו הסב עצמו ושאר בני המשפחה נספו בשואה. בקזחסטן התחתן וולף עם האלמנה אלכסנדרה פבלובנה ז'ירינבסקי (1912-1985) וב־1946 גורש וולף לפולין. בקיץ 1946 ביקרו אותו ואשתו ובנו הקטן ולדימיר בפולין, אך לאחר מכן לא התירו להם השלטונות הסובייטיים לראותו. ב־1949 עלה וולף לישראל, התגורר בחולון, עבד כאגרונם והיה פעיל במפלגת הליכוד. וולף נהרג בתאונת דרכים ב־1983.

עד 1964 נשא ז'ירינבסקי את שם המשפחה של אביו, אידלשטיין. לפני כניסתו ללימודים באוניברסיטה, החליף את שם משפחתו לשמה של אימו, ז'ירינבסקי. משך תקופה מסוימת הכחיש את יהדותו וטען שאימו רוסיה ולכן גם הוא רוסי. לא אחת גם התבטא בצורה אנטישמית וטען שיהודים עצמם אשמים באנטישמיות. ב־2006 ביקר ז'ירינבסקי בישראל, פקד את קבר אביו בחולון ונפגש עם בני דודיו. נפטר ב־6 באפריל 2022 מגניף הקורונה.

גלויה לציון 100 שנים להולדת המלחין איסאק שוורץ

לכבוד 100 שנה להולדתו של מלחין איסאק יוסיפוביץ' שוורץ (1923-2009) הנפיק הדואר הרוסי גלויה עם תמונתו. שוורץ היה מלחין מוזיקה לסרטים בברית המועצות וברוסיה, בעל תואר "אמן העם" של הרפובליקה הרוסית, חתן פרס המדינה של רוסיה, שלוש פעמים חתן פרס "ניקה" של האקדמיה הרוסית לקולנוע, הפרס הקולנועי היוקרתי ביותר ברוסיה. שוורץ הלחין מוזיקה ל־35 הצגות ול־125 סרטים, לבלט וליצירות סימפוניות. הקורפודוקציה הסובייטית יפנית "דָרְסוֹ אוֹזָאֵלָה", בבימויו של אקירה קורוסאווה ועם פסקול שהלחין שוורץ, זכתה בפרס האוסקר לסרט הזר ב־1976.

שוורץ נולד בשנת 1923 בעיר רומני שבאוקראינה למשפחה יהודית משכילה, שבה קיבלו הוא ואחיותיו את האהבה למוזיקה ולקריאה. ב־1930 עברה המשפחה ללנינגרד, שבה התחיל שוורץ ללמוד מוזיקה בגיל קטן, ובגיל 12 כבר ניצח בתחרות כישרונות צעירים בקונסרבטוריון של לנינגרד. אביו, יוסף שוורץ (1889-1938), פרופסור בחוג לבלשנות של אוניברסיטת לנינגרד נעצר על־ידי השלטונות ב־1938 והוצא להורג. ב־1937 גורשו אימו של שוורץ וילדיה מלנינגרד לרפובליקה הקירגיזית. האם, רחל סולומונובנה ברגר (1891-1970), שהוכשרה כמורה למתמטיקה ולשפה וספרות רוסית, עבדה בקירגיזסטן כתופרת. המשפחה התגוררה בעיר פְּרוֹנְזָה (בִּישֶׁקֶק, בירת קירגיזסטן בימינו) ושם המשיך שוורץ בלימודי המוזיקה ובגיל 14 כבר נתן שיעורי פורטה־פיאנו (פסנתר פטישים) לילדי האליטה המקומית.

גיליון בולים לזכרו של מהנדס המסוקים מיכאיל מיל

הדואר הרוסי הנפיק גיליון לכבוד המרכז הלאומי למסוקים על שם מיל וקמוב, הנקרא על שם מהנדסי המסוקים מיכאיל לאונטייביץ' מיל היהודי וניקולאי קמוב הלא-יהודי. הגיליון מציג את תמונתו של מהנדס המסוקים מיכאיל מיל לצד מסוקים שונים שתכנן וייצר, מהדגמים מי-1, מי-4, מי-8, מי-28 ומי-34. המרכז הוקם ב-2019 כאיחוד של שתי חברות לייצור מסוקים שהקימו מיל וקמוב, והוא מייצר כיום, בין היתר, את מסוקי מיל, שהם מן המסוקים הפופולריים ביותר ברוסיה עוד מהתקופה הסובייטית, המשמשים הן למטרות צבאיות והן למטרות אזרחיות. המהנדס והמדען מיכאל מיל (1909-1970), בעל תואר "גיבור העמל הסוציאליסטי" וחתן פרס לנין ופרס המדינה, פיתח ובנה את המסוקים מסוג מיל, הקרויים על שמו. מיל נולד בעיר אירקוטסק שבסיביר, שאליה הגיע סבו הקנטוניסט (ילדים שנלקחו על-ידי הרשויות הצאריות במאה ה-19 לחינוך צבאי ועם השלמתו גויסו לצבא), לאחר 25 שנות שירות בצבא הצאר. בילדותו גילה מיל כשרון ללימודי שפות, למוזיקה ולציור אך לא היה דבר שניבא את עתידו כמהנדס מסוקים. בגיל 12 בנה מיל דגם של דאון וזכה בתחרות בניית דגמים. בשנת 1926, כשהיה בן 17 בלבד, החל ללמוד מדעים במכון הפוליטכני בעיר טומסק שבסיביר ובמהלך לימודיו שם בנה יחד עם חבריו מטוס קל וביצע בו את טיסתו הראשונה. בהמשך עבר ללמוד הנדסה אווירונאוטית במכון הפוליטכני בעיר נובוצ'רקסק במערב רוסיה. בזמן לימודיו שם התרשם מאוד מהרצאות של הפרופסור היהודי ולדימיר איזוראילביץ' לבקוב

(1895-1954) שבנה את הרחפות הראשונות. בשנת 1931, עם סיום לימודיו, החל מיל לעבוד במעבדת המסוקים של "צאגי" (TsAGI), המכון האווירודינמי המרכזי במוסקבה. ב-1945 השלים דוקטורט באווירונאוטיקה ושנתיים לאחר מכן, בשנת 1947 כבר בנה את המסוק הראשון שלו. משנת 1950 מכונים המסוקים שבנה מיל בשמות "מיל" או "מי", על שמו. המסוקים הראשונים שתכנן מיל היו מסוקי קרב והבולט מביניהם היה "מי-8". ב-1964 מונה מיל למנכ"ל ולמהנדס ראשי של צאגי, ששינתה את שמה ל"מפעל המסוקים של מוסקבה על שם מ"ל מיל". המסוקים שייצרה החברה של מיל מחזיקים בלמעלה מ-60 שיאי עולם, לרבות שיאי מהירות הטיסה, גובה הטיסה והרמת מטענים. מיל נפטר ב-1970 בעקבות שבץ מוחי שבו לקה ונקבר בבית עלמין במוסקבה. ■

רומנו בית מכירות בולים בע"מ

מכירות פומביות של: בולים, מעטפות, גלויות, אוטוגרפים, שטרות ומטבעות ישראל והעולם, יודאיקה ושואה. יבואן בלעדי לאביזרי ואלבומי "LINDNER" גרמניה

מכירה קרובה מס' 33 תיערך בין 12/1/15 ועד 12/2/15

כתובתנו: דיזינגוף סנטר, תל אביב קומה 2 חנות מס': B-245

ת.ד. 23274 תל אביב, מיקוד: 61231

שעות פתיחה: א-ה: 9:30-19:00, ו': 15:00-9:30

Website: www.romanoauctions.com

Email: Romanostamps@gmail.com

טלפון: 03-5250119

טלפון/פקס: 03- 5282790

א"ק ווסטר ויקטורי (SS. Wooster Victory)

ישראל קרני

האמריקני כספינות טילים וריגול, חלקן הגדול הוסבו לשימושים אזרחיים שונים וספינות אחרות הוטבעו. הווסטר ויקטורי הושקה ב־2 באפריל 1945, אחרי שהשדרית שלה הונחה ב־9 בפברואר 1945, חודשיים בלבד קודם לכן. כמו שאר הספינות מסוג "ויקטורי", שנקראו על שמן של מכללות אמריקניות, הווסטר ויקטורי נקראה על שם קולג' ווסטר, מכללה ותיקה במדינת אוהיו שהוקמה בשנת 1866 (ראו חותמת על המעטפה בתמונה מספר 1). הספינה נמסרה לבסוף ב־25 באפריל אותה שנה ומובן שכמעט ולא מילאה את יעודה המלחמתי, שכן מלחמת העולם השנייה הסתיימה רק חודשים ספורים אחרי כניסתה לשירות. לאחר מלחמת העולם השנייה נרכשה הספינה על־ידי חברת Sitmar Cruises והוסבה לשמש כאחת מספינות צי המטען והנוסעים החדש שהקימה החברה אחרי המלחמה. הספינה שימשה כאוניית נוסעים והובילה מהגרים מאירופה לאוסטרליה ולדרום אמריקה ובין היתר הביאה עולים לארץ־ישראל. בשנת 1949 הובילה הספינה יהודים מסין, במסלול שהקיף את אפריקה לישראל. כאן הצטלב הגורל שלי ושל הווסטר ויקטורי – בספינה זו הפלגתי עם משפחתי מטיאנג'ין שבסין לחיפה.

כאדריכל ימי וכאספן חובב של בולי ספינות וכלי־שיט מכל סוג, היה לי, באופן טבעי, עניין מיוחד בחיפוש מידע הנוגע לאוניה ששימשה להבאתנו כעולים מטיאנג'ין שבסין, לנמל חיפה. באחד הימים, הצלחתי להפתעתי למצוא בשיטוט קצר ברשת מידע מעניין על א"ק ווסטר ויקטורי (SS. Wooster Victory), אוניית הקיטור שבה הפלגנו, משפחתי ואני, במשך חודשיים בדרכנו מסין לישראל. לפני מספר שנים נתקלתי במעטפת מזכרת המוקדשת לווסטר ויקטורי, אוניית ההרפתקאות הגדולה שלי והצלחתי לשים את ידי עליה ולרכוש אותה. המעטפה היא חלק מסדרה שהוקדשה לספינות האמריקניות מסוג "ויקטורי" (Victory; "ניצחון"), שנקראו על שם מכללות אמריקניות שונות.

תמונה מספר 1: מעטפת מזכרת לאוניית הקיטור ווסטר ויקטורי עם חותמת של קולג' ווסטר באוהיו

תמונה מספר 2: חותמת ביול משנת 1966 המציינת מאה שנים לייסוד קולג' ווסטר

מאות מאיתנו, העולים החדשים, עלינו על האונייה ו"נארזנו" במחסניה הרחבים לקראת המסע הארוך שארך כחודשיים אל הארץ המובטחת, מולדתנו החדשה – ישראל. הפלגנו במסלול הבא: טיאנג'ין-שנגחאי-מנילה-סינגפור-קייפ טאון-לאס פאלמס-נאפולי-חיפה. במסלול זה, סביב אפריקה, חצינו את קו המשווה פעמיים, וכך הפכנו כולנו להיות "אבירי נפטון", כמקובל עם נוסעים החוצים את קו המשווה. עבור ילד בן 11, הייתה זו חוויה נפלאה: הייתי חופשי לשוטט באוניה, לפגוש ילדים אחרים ולראות ערי־נמל רבות בארצות שבהן ביקרנו במהלך הנסיעה. עם הגעתנו לארץ, שהינו משך כשבוע ימים במחנה העולים בעתלית ולאחר מכן עברנו לחוסן, ישוב כפרי חדש בגליל המערבי, כעשרים קילומטר מזרחית מנהריה. ■

במהלך מלחמת העולם השנייה, נבנו ספינות המשא מסדרת "ויקטורי", ובכללן א.ק. ווסטר ויקטורי, בכמויות גדולות ובזמן קצר במטרה להחליף את הספינות האמריקניות שטובעו על־ידי הצוללות הגרמניות באוקיינוס האטלנטי. 531 הספינות מסוג "ויקטורי" – מהירות יותר, גמישות יותר ורבגוניות יותר מקודמותיהן – נבנו כדי להחליף את הצי האמריקני המידלדל אך חשוב מכך, לשפר את הביצועים של אוניות המטען שהועסקו במאמץ המלחמתי. לאחר המלחמה, שימשו ספינות אלה להחזרת הכוחות מאזורי הלחימה המרוחקים באירופה ובאוקיינוס השקט בחזרה הביתה, לארצות הברית, אך לאחר מכן, התברר שיש עודף גדול בספינות מסוג זה ואף שחלקן נותרו לשמש את הצי

תערוכת בולי האמנות של יהודה סמדר

התחשבות מיוחדת בקהל, הוצבו בצד כל מסגרת גם זכויות מגדילות, המאפשרות למבקרים לבחון את הפריטים הבולאיים המוצגים מקרוב.

טקס הפתיחה היה רבי-רושם וכמות הנוכחים בו עלתה על כל הציפיות. הנהלת הכפר דאגה לכיבוד קל בשעת התאספות הקהל. במהלך הטקס שולבו קטעי נגינה בפסנתר, וכמובן נאמרו גם דברי ברכה מטעם הנהלת הכפר. הדובר הראשי בטקס היה יהודה סמדר עצמו, שסיפר כיצד החל את הקריירה הבולאית שלו לפני כחמישים שנה, בסיועם ובעידודם של בני משפחתה של רעייתו. בשלב מוקדם יחסית הוא החליט להתמקד בתחום האמנות הקרוב לליבו (רעייתו, דינה סמדר, היא אוצרת אמנות במקצועה). כיום, כולל האוסף שלו למעלה מ-80,000 בולים, המקוטלגים בתוכנה שפותחה על-פי הזמנתו האישית. בעזרת התוכנה הוא יכול לחפש בקלות פריטים על-פי סיווגים שונים – המדינה המנפיקה, שם האמן וכו'.

גם בתו של סמדר, אורנה עמוס, נשאה דברים בטקס וסיפרה על חוויותיה של המשפחה בצל תחביבו של אבי המשפחה. בכל נסיעה לחו"ל הוקדש לפחות יום אחד לחיפוש בולים והאב ניסה גם להדביק את ילדיו בתחביב ולבנות עבורם אוסף ראשוני בתחומים הקרוב לליבם, כגון ספורט.

לציבור חובבי הבולים בישראל לא נותר אלא להצטער שהתערוכה המעניינת הזו אינה נגישה לקהל הרחב. חלקים מאוספו של סמדר הוצגו בשנה שעברה בתערוכת "120 שנה לכפר סבא" (ראו דיווח בגיליון מספר 127), ואנחנו מקווים שבמידה ונצליח לארגן בקרוב תערוכה נוספת בישראל, ייטול בה גם סמדר חלק. ■

האספן הוותיק יהודה סמדר הציג פרקים מתוך אוסף בולי האמנות רחב ההיקף שלו בכפר הגמלאים "פרוטיאה בכפר" שבו הוא מתגורר. התצוגה כללה 12 מסגרות, שהועמדו לרשות תערוכה פרטית זו על-ידי התאחדות בולאי ישראל. טקס הפתיחה נערך ביום ראשון, 25 באוגוסט, בנוכחות קהל נרחב מתושבי הכפר, אורחים ובני משפחת סמדר. התערוכה תינעל בסוף חודש אוקטובר.

כאמור, התצוגה כוללת 12 מסגרות המוקדשות למספר אמנים בולטים, וביניהם מונה, ואן גוך, שאגאל ודיר. מסגרות נוספות הוקדשו לאמנות ישראלית וכן לנושא הקרוב במיוחד לליבו של יהודה – התנ"ך בראי האמנות. בצד כל מסגרת הציב יהודה דף הסבר על האמן או על הנושא שלו היא מוקדשת. בנוסף, מתוך

תמונה מספר 1: הקהל בפתיחת התערוכה של יהודה סמדר "פרוטיאה בכפר"

תמונה מספר 3: אורנה עמוס, בתו של יהודה סמדר, נושאת דברים

תמונה מספר 2: יהודה סמדר ורעייתו דינה ליד מסגרת שאגאל

תערוכת בולי רכבות במוזיאון רכבת ישראל

חגית הורנשטיין*

(הצילום מאתר האינטרנט של מוזיאון הרכבת)

מתחום הרכבות. הוא גם דאג לפתח את תחום הבולאות בנושא הרכבות בישראל ביחד עם חבריו, ותרם מהאוסף הפרטי שלו למוזיאון הרכבת. בין האוספים הנוספים עם מכנה משותף של רכבת היו גם אוסף גלויות, אוסף מעטפות היום הראשון, אוסף חותמות רכבת בשירות הבולאי, תמונות, ויצירות אמנות של קטרים שהוא הכין מחלקי שעונים ישנים.

באוסף יש סדרות בולים שהונפקו לכבוד אירוע מיוחד או לציון תקופה, ויש בולים בודדים שהונפקו עם רעיון או נושא מסוים הקשור במישרין או בעקיפין לתחום הרכבות. כמו כן, יש בולים בעלי תמונה או איור זהה שהונפקו בצבעים שונים, בעיקר כדי להבדיל בין ערכיהם הכספיים.

במבט ראשון לא תמיד רואים את הקשר בין הבול לרכבת, לכן יש להגדיל אותו ולהסתכל בו מקרוב. הבולים נבחרו באופן שבו ניתן יהיה להתרשם מהמגוון הרחב של האוסף, מהעושר ומהצבעוניות של הבולים מכל העולם. הבחירה בבולים המוצגים מתוך האוסף נקבעה על-ידי צוות מוזיאון הרכבת ולא על-ידי אספני בולים או אוצרים אחרים העוסקים בתחום הבולאות. ■

בתוך קרונות רכבת ישנים מוצגת בימים אלו במוזיאון הרכבת תערוכה נדירה של אוסף בולים ייחודי, מהגדולים בעולם, המוקדש לרכבות. כל הבולים המוצגים בתערוכה נאספו על-ידי אליהו ברונגרבר ז"ל במשך עשרות שנים, וניתן ללמוד מהם על העולם המשתנה בכלל ועל עושרו של עולם הרכבות בפרט.

האוסף המוצג כאן לראשונה לציבור הוא חלקי, ובו מספר מצומצם של בולים ממדינות שונות, מתוך עשרות אלפי בולים מכל המדינות בעולם – חלקן כבר לא קיימות היום – שנאספו על-ידי ברונגרבר. באוסף המלא יש בולים מתקופות שונות, החל מהמאה ה-19 ועד לעשור השני של המאה ה-21. בין מגוון הבולים נמצאות מדינות בתקופות שבהן שלטו בהן מעצמות גדולות, עוד בטרם קיבלו את עצמאותן או הועברו לשליטה של מעצמה אחרת. בבולים מופיעים תמונות ואיורים של קרונות, קטרים, כלי עבודה ומסילה, תמרורים, מנהרות, תחנות, מפות קווי רכבת, מהנדסי רכבות ועוד. האוסף כולו, ביחד עם אוספים נוספים, נתרמו על-ידי בני משפחתו של האספן למוזיאון רכבת ישראל.

ברונגרבר נולד בפולין בשנת 1922. בפרוץ מלחמת העולם השנייה הוא התגייס לצבא האדום בתפקיד נהג קטר של רכבות משורינות. מיד עם עלייתו ארצה בשנת 1949 הוא עבד בתפקיד שאותו אהב מאוד – נהג קטר ברכבת ישראל. ברונגרבר נפצע קשה בתאונת דרכים בדרכו למשמרת בעבודה – תאונה שבה נהרגו שניים מחבריו – ונאלץ להפסיק את עבודתו כנהג קטר בשנת 1978. מיד עם החלמתו חזר לעבודה ברכבת, מילא תפקידים שונים והדריך נהגים עד הגיעו לגיל הפרישה. כגמלאי הוא המשיך לעבוד ולהתנדב כמנהל מוזיאון הרכבת עם הקמתו בשנת 1983, והיה אחראי על תפעולו השוטף ועל אחזקתו. רבים מחבריו וממכריו, שהתנדבו גם הם במוזיאון הרכבת, תרמו רבות מזמנם להגדלת האוספים השונים במוזיאון ביחד איתו.

תחביבים ואוספים רבים היו לברונגרבר, והעיקרי שבהם היה איסוף בולים. האוסף כולו מוקדש לנושא מרכזי אחד – רכבות. במשך עשרות שנים הוא אסף בולים בנושא הרכבות מכל רחבי העולם. הוא החליף בולים עם אספנים מחו"ל, קנה בולים, קיבל משלוחים של בולים, ובכולם תמונה או ציור של רכבת או פריט

סדנת בולים לילדי מפונים

כידוע, בימים כתיקונם התאחדות בולאי ישראל מקיימת חוגי נוער לילדים בבתי ספר במקומות שונים בכל רחבי הארץ. לצערנו, השנה האחרונה לא הייתה שגרתית בכל מובן, ונסיבות חריגות מולידות גם יוזמות בלתי שגרתיות, כגון סדנת בולים לילדים במקום לא שגרתי – מלון רמדה בירושלים.

הימים היו ימי חורף 2024, שבועות מעטים לאחר אירועי ה-7 באוקטובר, תושבי הדרום פונו מבתיהם ושוכנו במלונות ברחבי הארץ. צוריאל צוף, איש חינוך שכבר העביר בעבר חוגי בולאות לילדים, פנה לאנשי קהילת כפר מימון ששהו במלון רמדה בירושלים, והציע לקיים בהתנדבות סדנת בולים לילדים. כמובן שההיענות הייתה חיובית, וכך יצאה לדרך סדנת בולים הראשונה בעולם לילדי מפונים. כל ילדה שהשתתפה בסדנה קיבלה אלבום חדש ומהודר, מלקט, וזכוכית מגדלת. בכל מפגש למדו הילדות על נושא אחר, וקיבלו בולים רבים לאוסף שזה עכשיו התחילו. תגובותיהן של הילדות לא איחרו להגיע: "איזה חוג כיפי ומעניין", "איזה בולים מהממים, אני פשוט לא יודעת באיזה נושא להתחיל לאסוף" ועד לתגובה "יש גם

צד טוב להיות מפונים". גם רכזת הקהילה של כפר מימון הודתה לצוריאל בחום בסיום הסדנה: "תודה רבה על הידע הרב שהקנית לילדינו. מעריכים מאוד מאוד בשם ההורים והילדים! תודה על תרומתך לקהילה שלנו במלחמת חרבות ברזל. זכינו להיות מוקפים בנתינה מכל הלב".

מפגש הסיום התקיים בכפר מימון, לאחר שכל המשפחות חזרו לביתם. במפגש הוענקה לצוריאל תעודת הוקרה שבה נכתב "תעודת הוקרה על התגייסות מקצועיות והכלה בתקופת מלחמת 'חרבות ברזל'".

יצוין שצוריאל צוף שהוא בנו של האספן הוותיק יוסי פופוביץ', שהלך לעולמו בשנה שעברה. ■

מצוות כיבוד אם

רוני סומק

את ספת הגיטרה שנתנה לי אמי
כמה ימים לפני מותה נעצתי
בדש ז'קט שקניתי במונפליה בחנות
שרב בגדיה נתפרו ברוחו של דון קורליאונה.
והיה אחד שלא התאפק
ואמר: איך אשה עיראקית שגדלה
על מיתרי העוד של פריד אל-אטרש
מבינה פתאום בגיבסון של אלביס פרסלי?
במוחי שהחל אז להסחט כהדק
נדרכה המחשבה, שאם
באותה חנות גנגסטרים
היו מוכרים גם אקדחים
הייתי קונה אחד
ומבזבז עליו כדור.

עדכון קטלוג בולי ישראל

הנפקת ספטמבר 2024

הטבלאות המלוות את הסדרות מחולקות לשש עמודות על פי הסדר הבא מימין לשמאל: המספר הקטלוגי של הבול, הערך הנקוב של הבול, מחיר בול לא חתום עם שובל, מחיר בול לא חתום עם שובל, מחיר בול חתום ללא שובל.

1.80	7.20	7.20	7.20	שח 3.60	2737
1.80	7.20	7.20	7.20	שח 3.60	2738
7.20	28.80	28.80	28.80	שח 14.40	סה"כ
		שח 30.80			✉
21.60	86.40	86.40	86.40	שח 43.20	2738a

המשחקים הפראלימפיים – פריז 2024 THE PARALYMPIC GAMES - PARIS 2024

2.20	8.80	8.80	8.80	שח 4.40	2739
3.80	15.00	15.00	15.00	שח 7.50	2740
4.20	16.60	16.60	16.60	שח 8.30	2741
10.20	40.40	40.40	40.40	שח 20.20	סה"כ
		42.40			✉

10/9/2024 50 שנה לימ"מ YAMAM 50 YEARS ANNIVERSARY

4.20	16.60	16.60	16.60	שח 8.30	2734
		18.60			✉

מועדים התשפ"ה FESTIVALS 2024

1.80	7.20	7.20	7.20	שח 3.60	2735
1.80	7.20	7.20	7.20	שח 3.60	2736

תוויות ביול

21/7/2024

תווית דוארמט – בהצלחה לספורטאינו האולימפיים
ATM POSTAGE LABEL – GOOD LUCK TO OUR
OLYMPIC ATHLETES

9.20	שח 3.60	162
------	---------	-----

10/9/2024

תווית דוארמט – בעלי חיים מהתנ"ך – סוס
ATM POSTAGE LABEL – ANIMALS FROM THE
BIBLE- HORSE

9.20	שח 3.60	163
------	---------	-----

תווית דוארמט – בעלי חיים מהתנ"ך – נמר
ATM POSTAGE LABEL – ANIMALS FROM THE
BIBLE – LEOPARD

9.20	שח 3.60	164
------	---------	-----

"מחזיקים בולים כפולים באוסף?
ניתן לתרום אותם לפעילויות
חינוכיות לבני נוער, באמצעות
התאחדות בולאי ישראל".

50 שנה לספארי רמת גן
SAFARI ZOOLOGICAL CENTER RAMAT GAN 50 YEARS

1.80	7.30	7.20	7.20	שח 3.60	2742
2.20	8.80	8.80	8.80	שח 4.40	2743
8.70	34.80	34.80	34.80	שח 17.40	2744
12.70	50.80	50.80	50.80	שח 25.40	סה"כ
		52.80			✉

אומנות הקיר, השוק, ירושלים – גיליונית מזכרת
— STREET ART, THE MARKET, JERUSALEM
SOUVENIER SHEET

10.00	40.00	40.00	40.00	שח 20.00	2745SS
		42.00			✉

00/09/2024
חותמת יום ההופעה
המשחקים הפראלימפיים פריז 2024

10/09/2024
חותמת יום ההופעה
מוזיאון העם היהודי

10/09/2024
חותמת יום ההופעה
ימ"מ

21/07/2024
חותמת יום ההופעה
בהצלחה, פריז 2024

10/09/2024
חותמת יום ההופעה
בעלי חיים מהתנ"ך
נמר

10/09/2024
חותמת יום ההופעה
בעלי חיים מהתנ"ך
סוס

10/09/2024
חותמת יום ההופעה
אומנות הקיר, השוק, ירושלים

10/09/2024
חותמת יום ההופעה
50 שנה לספארי רמת גן

חדשות בולאיות מהעולם

סרי לנקה הנפיקה את הבול הארוך ביותר בעולם

20 באוגוסט האחרון הנפיק הדואר של סרי לנקה בול ייחודי באורך של 205 מ"מ שהוכר כבול הארוך ביותר בעולם, רק חודשיים לאחר שבינוי 2024 הוכר בול "הפיליפינים: הרפובליקה הראשונה באסיה" של הדואר הפיליפיני, שאורכו 200 מ"מ, כבול הארוך ביותר בעולם.

הבול החדש, שערכו 500 רופי סרי לנקי (כ-6.2 ש"ח), הוצג בטקס רשמי עלידי מנהל הדואר של סרי לנקה בפני נשיא המדינה. בהודעה הרשמית על ההנפקה נמסר כי הבול, המבקש להעלות על נס את המורשת התרבותית העשירה ואת המסורות הייחודיות של סרי לנקה, מציין את הטקס העתיק של סרי דלאדה פראהרה (Sri Dalada Perahera) שנערך בעיר קאנדי במרכז סרי לנקה ומסורתו. הטקס, המוכר גם בשם "חגיגות השן", מכבד את שרידי השן הקדושה של בודהה, השוכנים במקדש סרי דלאדה מליגאווה (Sri Dalada Maligawa), הידוע גם בשם "מקדש השן".

"בוקר של בולים"

הנכם מוזמנים למפגש "בוקר של בולים"
שיתקיים ביום שישי 22 בנובמבר
במשרדי התאחדות בולאי ישראל,
ברחוב אבן גבירול 39, תל אביב.

09:00 - 09:30

התכנסות, כיבוד קל

09:30 - 09:40

דברי פתיחה

09:40 - 10:30

"פריטים בפירוט" - מספר אספנים יציגו
פריט אחד מהאוסף שלהם

10:30 - 11:00

שעשועון בולאי

11:00 - 12:00

מכירה פומבית

נשמח לראותכם

הכניסה חופשית. אין צורך בהרשמה מראש

תכנית כנס יום הבולאות ה-37

הכנס ייערך ביום שלישי, 24 בדצמבר 2024, במלון "רנסנס" בתל אביב (רח' הירקון 121)

ההשתתפות בכנס
מותנת בהרשמה מראש

09:00 - 10:00	הרשמה וחלוקת דף מזכרת / קפה, עוגה וכיבוד קל
10:00 - 10:10	ברכות: מנכ"ל השירות הבולאי, הגב' עדה מלול נשיא התאחדות בולאי ישראל, עו"ד אליהו ובר
10:10 - 10:30	הענקת פרס בולאי השנה לשנת 2024 הענקת פרס למעצב הבול היפה לשנת 2023 טקס הופעת בול יום הבולאות 2024
10:30 - 11:15	הגב' עדה מלול , מנכ"ל השירות הבולאי - תכנית ההנפקות לשנת 2025
11:15 - 12:15	הדי אור , מראות ארץ ישראל בגלויות האחים אליהו 1920-1939
12:15 - 13:00	משה רימר , חידושים באתר האינטרנט של התאחדות בולאי ישראל
13:00 - 14:30	ארוחת צהרים חגיגית
14:30 - 14:40	הכרזת תוצאות משאל הבול היפה והחותמת המוצלחת לשנת 2024
14:40 - 15:20	צבי איטלסון , הדפסי הרכב של הממשל האזרחי הבריטי 1920-1922: ההדפסות השונות ובולי מפתח
15:20 - 16:00	איציק אביטל , בתי כנסת בבולאות

- הכנס יתקיים במלון רנסנס, ברחוב הירקון 121 בתל אביב.
- במקום תפעל נקודת מכירה של השירות הבולאי. ניתן יהיה להשיג במקום גם תוויות מס"ד עם אזכור הכנס, חותמת אירוע של הכנס ודף מזכרת מיוחד, אשר מונפק ב־300 עותקים.
- דמי ההשתתפות עומדים על **180 ש"ח לחברי ההתאחדות** (220 ש"ח לבני זוג ונלווים לחברים, 320 ש"ח לאורחים מהארץ ומחו"ל שאינם חברים). דמי ההשתתפות כוללים ארוחת צהרים חגיגית, קפה, שתייה וכיבוד קל במשך כל הכנס.
- ההשתתפות בכנס מותנית בהרשמה מוקדמת במשרדי התאחדות בולאי ישראל. להלן אפשרויות התשלום:
 - העברה בנקאית לבנק הפועלים סניף 170 (הסניף הראשי), מס' חשבון 265645.
 - העברה בביט לטלפון: 054-5402723
 - צ'ק בדואר לפי הכתובת: התאחדות בולאי ישראל, אבן גבירול 39, תל אביב 6436110
- ייתכנו שינויים בתוכנית הכנס הסופית. הציבור מוזמן להתעדכן באמצעות אתר האינטרנט של התאחדות בולאי ישראל.
- לצערנו אין יותר הסדר חניה לבאי הכנס